

De precepto III

propter quod merito a nob mortalib
venerandi sunt. Quinto ppter eoruz
dignitatem: quia sunt reges. 7 regine
regni celestis. Unde in psal. de quoli
bet sacro dicitur. Posuisti dñe super
caput eius coronā d lapi. p̄cio. zc. Si
reges terreni honozādi sunt hic in ter
ris multo amplius reges celestes: qui
iam possident regnuz celi cum anima
post resurrectionem euz corpore 7 ani
ma: cū christ⁹ dicet eis vt habet Mat.
xxv. Venite benedicti patris mei possi
dere regnum.

De quarto precepto.

Honora pa
trem 7 matrē. In quo pre
cepto s̄m Aug⁹. implicat
omnis actus tenuolētis. primo impē
dendus sine ex debito naturalis obli
gationis. sicut i honore qui debet pa
tri naturali. sine ex debito charitat⁹ si
cut aliq actus pietatis q̄ ex charitate. p
rimo impendunt. Sciendū q̄ hoc
preceptū transgrediuntur sex genera ho
minum. Et sunt primi qui verecūda
tur de suis pauperibus parētib⁹. 7 eis
seruire contēnunt. quod est contra p̄
ceptum dei. Quia tenemur humiliē 7
reuerenter seruire parētibus nostris to
ta virtute corporis nostri vt si debiles
sūt ipsos corporalit⁹ portem⁹. 7 eis ma
nualiter seruiamus. Itē si ceci sunt q̄
eis ducatu p̄beam⁹. 7 eorū quascunqz
infirmities leuic⁹ tractando. An Ec
cle. vij. Honora patrē tuuz: et gemit⁹
matris tue ne obliuiscaris. Memēto
quoniā nili p̄ illos natus non fuisses.
Tria enim nobilissima in parētibus no
stris accepim⁹. s. esse nutrimentū. 7 do
ctrinam q̄rū nullū eis sufficienter com
pensare possum⁹. An Aristoteles. ix.
Ethico. Magistr⁹ dōis 7 parentibus

non potest reddi equiuale. Ergo deo
qui nos creauit. Magistr⁹ q̄ nos docu
erunt. parentibus qui nos genuerunt
non potest fieri cōdigna recōpensatio.
Ergo quilibet nostrū perpendere debe
ret cum quāto labore educatus est. et
cum quāta sollicitudine 7 inq̄titudine
7 dolore nutritus 7 genitus sit. Unde
Tobias. iij. Honorez habebis matris
tue omnibus diebus vite tue. memēto
quanta perpessa sit in vtero suo. p̄
ter te. Sic quilibet pater deberet pue
rum suū ad hoc tenere 7 eum informa
re vt matrē honozaret sicut Tobias
fecit filius suū. Et simili modo q̄libet
mater deberet puerū suuz ad hoc tene
re. vt patrē suū in reuerentia haberet.

Secundi sunt qui in corde suo odi
um portant contra parentes. cū tamē
quilibet ex corde tenet diligere paren
tes. Quod est contē illos q̄ mortē parē
tib⁹ suis optant vt hereditatē p̄cipiāt
vt sine reprehensione s̄m motum pro
prie voluntatis viuāt. qd̄ valde est rep̄
hensibile 7 grande peccatum. Qd̄ sic
pbat. Si enī s̄m Job. qui dicit. j. Jo.
ij. Vile q̄ odit frēm suū homicida ē.
Itē alibi dicit. Qui nō diligit frēs ma
net in morte. s̄ intelligit de q̄libet p̄xi
mo. qd̄ tunc de illo dicendū est. q̄ pa
rentes suos odit q̄s plus diligere tene
tur. Querit vtrum filij plus diligunt
parentes vel ecōuerso. R̄ndet q̄ parē
tes plus diligūt suos filios. An Aris.
vij. Ethico. Parētes plus amāt fili
os q̄ econūso. Et q̄ mag⁹ sciunt pa
rentes q̄ filij q̄ ex eis geniti sunt. s̄ t̄m
intelligendum est naturaliter qd̄ etiā
est verum communiter. licet quando
q̄ fallat. Ergo merito parentes dili
gendi sunt viceūsa a filiis. Unde Ba
silius. Parētes nostros. vt p̄pa visce
ra diligam⁹. Tertij q̄ dur⁹ 7 asperis

quanto magis q̄ parentes

verbis cū parentibus p̄tendunt. Qd̄
est contra p̄ceptum q̄ quilibet blādis
verbis respondere debet parentib; su-
is. 7 eor; reprehensiones et correctiones
patienter 7 humiliter sustinere. Qd̄ ē
contra illos qui parentib; maledicūt
7 ex hoc diuinam maledictionē incur-
runt. Exo. xxj. 7 Leuit. xx. Qui male-
dixerit patri vel matri morte moriatur.
Q̄ tales qui sic dure 7 contēptibiliter
cum parentib; loquūtur in hoc graui-
ter delinquūt. hoc possūt aduertere ex
dict; ipsi; ch̄risti in euangelio. Ut ha-
betur Matt. v. Qui dixerit fratri suo
fatue reus erit iehenne ignis. hoc itelli-
gitur confundendo. de honestando. de
ridendo vel perni pendendo fratrem.
Q̄ quid tunc reus erit qui patrē suū
antiquum fatuū nominat vel ei male-
dicta verba ip̄operat. Uñ Eccl. iij.
Q̄ male fame est qui dereliquit patrē
7 est maledictus a deo qui exasp̄at ma-
trem. ¶ Quarti qui parētibus in ne-
cessarijs non subueniunt cum tñ quili-
bet tenet necessaria vitę ministrare su-
is parentibus cum degent. Et ad h̄ te-
nemur p̄pter secundum donum qd̄ ab
ipsis recipimus naturale videlicet nu-
trimentuzi hoc filij nō possunt redde-
re equiualens. quia p̄tentes nutriue-
runt filios de sua carne 7 substantia p̄-
pria. Filij autem nutriunt parentes de
substantia aliena. Et ideo filij qui pa-
rentibus in necessitate non subueniūt
peccant mortaliter. Sicut 7 isti q̄ mo-
lestant eos iniurijs. vt patet per glosā
Exo. xx. Quę dicit q̄ hoc p̄cipitur q̄ fi-
lij honorent parentes officio pietatis
ipsis videlicet in eorum necessitatibus
subueniendo. 7 ipsis beneficentiam ex-
hibendo. Uñ Eccl. iij. Elemosyna p̄ris
nō erit in obliuione. Et possumus ad
hoc vñ exemplis inter quę p̄cipuū est

exemplum ch̄risti qui cum esset in āgu-
stia passionis. tñ non est oblitus m̄ris
sug. imo curam ipsius habuit 7 iobā
ni eam cōmendauit. vt habetur iobā
nis. xi. Etiā ipsa irrationalia anima-
lia. de hoc nobis dant exemplum. Vi-
dit enim de grue q̄ cum pater 7 mater
eius depilati sunt. filij querunt neces-
saria donec pilos habeant vel vsq; mo-
riantur. Item ad ostendendū q̄ debe-
mus parentib; subuenire quando sūt
senectute confecti. ostendit̄ exempluz
ciconiarum. de quibus legit. Q̄ qñ cō-
nie senescunt filij parentes suos in
dos ponunt. 7 velut infantes iuxta pe-
ctus suum collocant fouent 7 nutriūt.
Soli vultures parētes suos fame mo-
ri permittunt. Item valde ingrat; vi-
detur esse qui parentibus suis non p̄-
uidet qñ ipsi sibi ipsi nō possunt pro-
uidere. cum ipsi sibi. p̄uiderint in pne-
ricia eius qñ ipse sibi. p̄uidere non po-
tuit. Ideo dicit Ephes. Filij reddite
vicē parētibus v̄ris. 7 hoc est acceptuz co-
rā deo. Uñ exemplū scribit Valerius
vbi ostendit q̄ debem; parētibus subueni-
re qñ sunt in necessitate positi. Recitat
enī q̄ qdā m̄lier nobil; ob qdā flagi-
ciū fuit morti adiudicata. noluit tamē
eam iudex cōburere vel alia morte pu-
blica eam punire p̄pter honore parēte-
le. s̄ inclusa est carceri. vt ibi fame peri-
ret. Filia h̄o eius quę erat nupta de li-
centia iudicis eam quotidie in carce-
re visitauit. Prius tamen diligenter
perscrutabatur ne aliquid comestibi-
le sibi afferret. Illa h̄o extracto vtere
singulis diebus lacte proprio matres
alebant. Cuz h̄o iudex miraretur q̄ tā-
to tpe supuieret. reptū ē qd̄ ei fiebat
a filia. Tunc in dext̄ pietate motus filię
m̄res donauit. ¶ Quinti q̄ sunt parēti-
bus suis iobediētes. Quia quilibet tenet

De precepto IIII

honozare patrē et matrem: ipsis in his que ad bonum suum. 7 ad salutem pertinēt obediendo. Et ad hoc tenetur filius ratione tertij domi quod a parentibus accepit videlicet salutarem informationē 7 doctrinam. Ad hoc nos christus pprio exēplo inducit qui suis parentibus subditus fuit. vt patet Luc. ij. Ubi dicit. **Q**uerat subditus illis Ergo quilibet debet obedire parentibus in licitis. scz qñ aliquid iubent qd bonū est 7 ad salutem anime: vt ad missā et ad ecclesiā ire: 7 verbum dei audire: vel tacere vel sedere: vel dormitus ire: vel surgere: 7 sic de alijs licit. **U**el qñ prohibent pueris aliquod malū sic nō chōricare vel ludere vel de domo de nocte non exire vel ad aliquē locū inhonestū non accedere 7 sic de alijs. Et quādo cūq; aliq; scienter 7 p̄tinaciter cōtra p̄ceptū aliquod p̄dictorū facit peccat mortaliter. **S**exti qui parētum suorū defunctorū obliuiscunt et non subueniūt: cū tamē quilibet tenetur liberare siue subuenire aīabus parentū suorū post hanc vitā: eorū aīas missis 7 elemosynis 7 orationibus de purgatorio liberando. Et filijs cōtrarium facientibus cōqueruntur parētes. **U**n̄ Job. Quare me p̄sequimini: et carnibus meis saturamini. **E**t merito: nonne qui multa bona a patre suo accepisset scilicet ducentos vel quadringentos florenos: 7 videret eum in angustia vel in paupertate esurientes sicientem nudū: 7 sibi in nullo subueniret cum tamen bene posset: merito infidelis esset censendus. Sic 7 similiter ī proposito ista sex iam dicta tenentur filij parentibus suis.

Quomodo mali filij puniūt.

Filiorum cor perforatur quī duplici hasta diuini yltionis

qui suos parentes perturbant vel eorum indigentias non subleuant: aut eorum mandatis pertinaciter recalcitrant. **P**rima est rerum temporalium subtractio: nam diuino iudicio digne talibus infortunia rerum eueniunt q̄ suis parētibus contra diuinū p̄ceptū in suis indigentijs nō succurrunt. Ergo tales mali filij sepe 7 frequēt de paupant et diuitijs suis priuant. et semp habebūt infortunia in temporalibus rebz: 7 si meruerūt in parentibus: q̄ tales filij qñq; captiuant vel etiam quandoq; spoliant a raptoribus. **U**el etiā qñq; bona eorum igne cōburunt 7 sic de alijs infortunijs. **S**ecundo puniuntur in filijs pprijs: 7 hoc dupliciter. **P**rimo q̄ ipsi filij qñq; eis moriunt p̄pter inhonorationē parētum. **E**xemplū in cesario de illo q̄ inhonorauit matrē suā 7 filij eius oēs in breui defuncti sūt. **S**ecūdo si filij supuixerint tūc qñq; cōtingit vt talis in sua senectute filios sibi duos inueniat. Et hoc multoties iusto dei iudicio p̄mittitur. **U**n̄ legit q̄ quidā paterfamilias totā hereditatē suam dimisit filio suo. filio? **N**o ille primo benigne se habuit erga patrē sed post expulit euz a thalomo suo. **U**lēs thalomū sibi habere et uxori suę. Et ad vltimum fecit sibi lectū fieri post hostiū: 7 cū hyems esset et senex pater frigore granaret (quia filius abstulerat sibi bonum copertorium) ipse rogauit filium filij vt rogaret pro eo vt daret ei aliquid ad regendum se. **P**uer autem vix obtinuit duas vlnas butelli a patre suo ad opus aui sui. Et cum alię duę remanerent: puer flendo rogauit euz vt sibi eas daret. **Q**ui fletibus illius victus: quęreret quid inde faceret: **F**ilius respondit: seruaabo illas quousq;

talis sis qualis est pater tuus nec da
bit tibi amplius sicut tu modo nō vis
dare patri tuo. **T**ertio puniuntur in
corpore proprio quia quicquid tales filij incur
runt cecitatem. **A**n̄ Hieronymus su
per illo verbo. Honora patrem et matrem
Debetur cecitatis sue subire supplici
um: qui parentum vultus toruo visu de
pexit et elatis oculis lesit pietate. **I**te
quandoque incurrunt claudicationem
ariditatem et infirmitates diuersas quia
non seruierunt parentibus cum corpo
re quod ab ipsis receperunt. **Q**uar
to quicquid puniuntur per abbreviationem te
poralis vite. Nam sicut premium pa
rentes honorantium est vite longevi
tas ut patet **E**ccl̄ias̄. iij. Qui hono
rat patrem suum vita viuet longiori.
Sic a sensu contrario ipsos de honora
tium est vite breuitas quia plurimi tales
filij propter iniquitatem et subbetanea mor
te moriuntur. **U**nde ps̄. Subito de
fecerunt: pierunt propter iniquitatem suam.
Quinto puniuntur eterna morte: s̄
malum est super omne malum **A**n̄ glo. sup
illud **E**xo. xij. Qui maledixerit patri
vel matri morte moriatur: dicitur quod morie
tur morte eterne damnationis. **N**ec mi
rum si tales reputantur indigni vita et
na: qui etiam reputantur indigni hac vi
ta penali et misera: que eis diuino indi
cio repentine subtrahitur: cum tamen alijs pec
catoribus vita ad penitentiam concedatur.
Et ex hoc potest rationabiliter colligi
quantus sit reatus transgressionis illius
quarti precepti: quia contra hoc preceptum
peccantes eximuntur a sententia pietatis
ipsius dei: que dicitur de ceteris peccato
ribus. **N**olo mortem peccatoris etc. **D**e
istis autem propter repentinam mortem que plec
tuntur per diuinam sententiam dici poterit
et contrario. **N**olo vitam peccatoris: scilicet
hoc preceptum transgredientis: s̄ ut repē

te moriatur et eternaliter puniatur: **E**xemplum
quod grauius punit deus filios impios.
Quidam diues fuit qui cum uxore sua ces
sit omnibus bonis unicus eius filius: ut ille
duceret sponsam ditioris filius autem fi
deliter promisit patri et matri quod abun
danter quam diu viverent eis prouideret
Sepatim itaque patre et matre habitantibus:
primo satis abundanter prouidit filiis
ipsorum ipsis. **T**andem cum desponsasset
quandam iuuenulam clausit viscera pietatis
nimis eis tenuiter procurauit: **Q**uodam die
dominico vidit mater carnes ferri in domum
filij: **E**t dixit mater marito **D**iu est quod parum
de carnisibus comedistis: ite hodie ad domum
filij nostri et inuenietis ibi bonam assatura
ram. **T**empore igitur prandij pater ve
nit pulsans ad hostium statimque filius
impijssimus assaturam quam iam ad
comedendum in partes diuiserat ab
scondit. **I**ntrante autem patre inter
rogauit filius quid vellet: **R**espondit
pater volebam hic prandere putans
hic aliquid bonum paratum esse. **A**it
filius: vides quid hic habemus acci
pe duos denarios et eme tibi et matri
meum quod comedatis: **E**xiunte patre
hostium clausum est: et assatura repor
tata cuius frustum cum ad comedendum
ori applicaret versum est in bufonem
et insiliens in faciem eius sic ei adhesit ut
pedes superiores cum duabus maxillis
vna caro fieret: et reliquum corpus
coram ore ipsius dependere. **S**tatim
que vocato presbytero presentatus est
archiepiscopo peccatum suum confites: et re
gestam per ordinem narrans: archiepiscopus autem
ei pro penitentia iunxit ut iret ad omnes
maiores villas et ciuitates frangere: et puo
catis iuuenibus et pueris factum narraret
ne quisquam auderet de cetero parentes
contenere: sed sicut precepit dominus in quarto

De precepto IIII

precepto honorare. eo tempore frater
Johannes de magno ponte ordinis p̄
dicatorum vidit illum parisiis cum
multis pueris et hominibus.

Parentes tenentur sex
filijs suis.

Equitur videre que parentel
tenent filijs. Pro quo scien
dū q̄ parentes tenent sex filijs
Primo debent eos ad h̄ inducere vt
offerāt deo inocētā et puritatē suā cū
pueris innocētib⁹: qui sanguinē suū
p̄pter christū fuderūt. Et hoc fit q̄ filij
i pueritia incipiūt deo seruire. **L**ibren
ij. Bonū est viro cum portauerit iugū
dñi ab adolescētia sua. Et hoc ideo qz
bonitas insigī i cor pueri quod habet
tenerū subiectū. **U**n dicit Aristo. **D**
anima pueri est tanq̄ tabula i qua ni
hil est depictū vel scriptū tñ apta depi
gi. Et ergo quicq̄ primitus recipit i
se puer ad hoc semp postmodū inclina
tur. sine sit bonū sine malū. **E**xemplū
reale de testa et ciphō in quē si primit⁹ i
fundit liquor preciosus scz balsamus
saporē illū semp tenet. **S**i aut primit⁹
fetoꝝ infundit: tunc eundē saporē sem
per tenebit. **I**tem puer est tanq̄ cera
mollis in quā species sigilli facili⁹ im
primi. **I**te est sicut virgula recens q̄
cito flectit et facili⁹ ad quācūqz partē.
Ite informare debent eos de bonis sa
lutarib⁹. sicut sunt pater noster. et sym
bolum et precepta dei quomodo ea ser
uare oporteat vnūquemqz q̄ saluari
vult. **U**n Matth. xix. **S**i vis ad vitaz
ingredi serua mādata. **E**t in signū hu
ius tūc precepta sunt scripta in mani
bus et pedib⁹ nostris. scz p̄ decē digitos
et p̄ decē pedicas ne obliuiscamur p̄
cepta dei. **I**te informādi sunt vt deū
timeant. qz h̄m ps̄. **I**nitiū sapientiē ti
mor dñi. **U**nde **I**sidus. **T**imor expellit

peccatū: timor reprimi vitium: timor
cautū facit hominē atqz sollicitū. **U**n
etiā **B**ern. in tractatu de septē donis.
Cōnexa sūt quidē timor et religio. nec
vnū manere potest sine altero. **Q**uia si
ne timore dei homo nō p̄seuerat in bo
no nec saluat. **U**n scriptū est. **S**i non
instanter in timore dei tenueris te: cito
subuertet dom⁹ tua. **E**rgo h̄m **A**ugl.
de verbis dñi. sermone. xlviij. **D**eus ti
mendus est in publico: timēdus ē in
secreto. cū procedis videris: et cū itras
in cubiculū videris ab eo. **Q**uia qui
cūqz deū semp p̄ oculis haberet: nūqz
vel raro peccaret. **U**n **S**alomon bene
dicit. **B**eatus homo qui semp est pa
uidus. **I**te informādi sūt q̄ deū amēt
et sibi regratiant d̄ beneficijs suis: et p̄n
cipaliter de passione sua. **U**n **A**nshel
mus. **F**ateor dñe et gratias ago. qz me
creasti ad imaginē tuā: vt tui memor
sim. te cogitem. te diligam. te intelligā
Un etiam **C**hrysostrū. **Q**uicq̄d po
tes debes creanti et redimēti et vocanti
te. **Q**uia valde est homini fructuosus
et deo acceptum p̄c alijs operibus et ser
uitijs que exhibentur deo: deuote me
morari passionis eius. **U**nde **A**lbert⁹
magnus ordinis predicatorum. **S**im
plex recordatio seu meditatio passiōis
iesu christi plus valet q̄ si integrus an
num ieiunaret quis in pane et aqua. vt
si quotidie virgis vel flagellis cederet
vsqz ad effusionem sanguinis. vel si q̄
tidie legeret vnum psalterium. **I**te in
formandi sunt vt ecclesiam libenter vi
sitent. exemplo pueri christi. qui cum
esset duodecim annorum ascendit cum
parentibus suis in hierusalem a naça
reth: que ciuitas sita est in galilea. et
multum distat a hierusalem. **E**t ibi de
bent audire missā et p̄cipue x̄bū dei. qz
x̄bū dei ē cū an̄g. **U**n dicitur **M**at.

iii. non in solo pane viuit hō zc. **Unde Greg.** Libus mētē est verbū dei. **Un** canit de sancto Nicolao adhuc puerulo. **Qu**ecūq; de sacri scripturā audire poterat: armario pectorū recōdebat. **Bonū** n. est puerū cū adhuc pueri sūt audire verbū dei: quia sine fructu non cedit. **Un** ppheta. **Esa. l. v.** verbū meuz nō reuertet ad me vacuū. **Ex** his sequitur q; vix vel nunq; ita pueri erūt qui audiunt a iuuentute verbū dei: sicut illi qui sic educant vt nec d' deo audiāt nec quicquā salutē addiscant: q; tales nihil vt cōiter operant nisi q; vidēt ab alijs fieri. **Sed** heu plura mala vident q; bona: ergo heu in peius pficiūt. **Et** sciendum q; qn puer talis libent' audit verbū dei: signū est q; de' in eo est: et ad deum pertinet. **Un** **Joh. viij.** Qui ex deo est verbū dei audit. **Sic** ecōuerso qn nō potest d' deo audire loqui: signū est q; expulit deum a se. **Itē** seruitū talium innocentū est deo multū acceptū: q; illi qui innocentia deo offerunt: vinnū purū bonū et optimū deo offerunt. **Sed** ineterati dierū feces deo offerūt respectu inuenū: s; in deus hoc nō spernit ex sua misericordia et bonitate.

Item secūdo sūt filij informandi a parētib; quō se habere debeāt quo ad p̄ximos quibus tria tenent. **Primū** q; eos diligāt: et fidelitatem fraternam eis exhibeāt: et si sūt pauperes q; eis sint misericordes: et eis cōpatiant in miserijs suis vt cū tales filij senuerint dicere possint cū **Joh. xxxj.** Ab infantia creuit mecū misericordia et miseratio. **Et** non debet despiciere nec deridere pauperes: q; q̄cquid sit eis christus sibi reputat eē factū. **Un** **Matth. xv.** Quicquid vni ex minimis meis fecerit in fecistis. **Ratio** autē quare pauperes non sunt deridendi: q; quilibet cogitare de

bet q; talis fieri potest si deus sup̄ eū fieri pmiserit: s; cecus claudus vel leprosus. **Et** illi q; a iuuentute sūt misericordes sunt beati. **Un** **Matth. v.** Beati misericordes qm̄ ipsi misericordiā psequētur. **Et** tales habebunt bonum finē vite. **Un** **Hieronym'** in epistola ad nepotianuz. **Non** memini me legisse mala morte mortuum: qui libenter operam pietatis exercuit. **Habet** enim multos intercessores: et impossibile ē p̄ces multorum non exaudiri. **Secundo** tenentur proximis vt eis damna nō inferāt neq; in reb; neq; in fama: quia quicunq; infert p̄ximo suo damnū in reb; tenetur ad restitutionē: siue furando: siue ludendo ex auaricia: siue alias iniuste lucrando. **Unde** **Augustin'.** **Pec**catum non potest dimitti nisi restituatur ablatū. **Et** hoc non solum intelligitur de rebus ī magna quātitate: s; etiā de paruis reb;. **Verbi** gr̄tia. **Si** inuis ad pratum proximi tui et accepisset ei contra voluntatē suam vnum p̄annū plenū cū gramini; tunc si vere p̄niteas teneri satisfacere h̄m p̄siliū confessoris. **Ergo** parentes informare debēt filios ne dāna inferant p̄ximis: siue in pratis: siue in segetibus: siue cū pecoribus: et sic de alijs. **De** hac materia gr̄e infra septimo. **S** et duo extra ibidem. **Item** informandi sunt ne trahant p̄ximis denigrando famā p̄ximi: q; tales tenentur ad restitutionē sicut isti q; habent res iniustas. **Ergo** ista duo peccata: s; rerum iniustarū ablatio: et detectio: magis difficulter dimittūt. **Quia** non sufficit confessio et contritio: nisi fiat restitutio h̄m possibilitatem hominis. **Unde** **Hieronym'.** **Non** facilis venia praua dixisse de rectis. **Item** tenentur proximis indulgere offēsas: vt eis de' indulgeat sua peccata. **Unde** **Lu. vj.**

De precepto III

Dimittite et dimittet vobis. Qui autem non dimittit primo in corde: talis non potest saluari: et omnia bona opera sua que interim facit non sunt deo accepta. Unde. **J. Job. iij.** Qui odit fratrem suum homicida est: super seipsum.

Tertio informandi sunt quod se habere debeant quo ad seipsum: scilicet ut corpus suum munde teneant et caste viuant. Unde dixit **Thobias** filio suo. Attende fili ab omni fornicatione. Et ratio huius est: quia omnis fornicatio preterquam in matrimonio facta semper est peccatum mortale. Unde **Apostolus.** Vis fornicator aut immundus non habet partem in regno dei. Ergo pueri debent seruare suam uirginitatem usque ad matrimonium: ut in uirginitate simul conueniant. In signum huius adam et eua quando matrimonium inchoabant uirgines fuerunt. Et tales pueri sic caste uiuentes ducunt age licam vitam. Unde **Ambrosius.** Qui non nubunt et uxores non ducunt: sicut angeli in terra sunt. **Q**uarto parentes tenentur filiis dare bonum exemplum et hoc est valde utile. Unde **Bregorius.** Non quod peccatores ad lamentum penitentiae redirent: si nulla essent bonorum exempla que eorum mentem traherent. Ergo communiter loquendo quando parentes bonum exemplum prebent filiis: tunc filii tales efficiuntur magis uirtuosi et per hoc tales parentes multum merentur. Unde **Leontius.** Quantis exemplum uere humilitatis et perfecte charitatis ostendit cum tantum et pro tantis eterna premia possidebis. Sed heu aliqui parentes informant filios suos ad malum uerbo et exemplo: in quo deum grauiter offendunt. Verbi gratia: sicut choricare: gemitu incedere et deum blasphemare: et sic de alijs. Et tales rei erunt omnium peccatorum illorum que ex mala informatione

vel malo exemplo filij sic addiscunt.

Ergo qui te primum superbia docuit: princeps erit omnium illorum peccatorum que choricando uel alias superbe incedendo perpetrabis: et sic de alijs peccatis. **I**tem de illis parentibus que vestes populas suis filiis emunt: dicit **Wilhelmus lugdunensis.** Qui filias suas ornant ut eas ad choreas mittant quasi vestucam unguunt ut eo melius ardeat. Item aliqui parentes faciunt pueros suos ebrios potando eos cum uino. Contra quod dicit **Aristoteles.** Iuuenes maxime ab ebrietate custodire oportet. **I**dem. Iuuenes esse sine uino est bonum quia tales pueri postmodum efficiuntur bibuli et lusores et mali homines: quibus parentes sunt occasio per suam malam informationem et exemplum. Unde **Bregorius.** in moralibus. Tot mortibus dignus est: quod exempla prauitatis in posterum relinquit. Quod mortem meruerunt tales: quod tot exempla mala in posterum reliquerunt. **Q**uinto parentes tenentur filios corrigere: quia non sufficit quod informant eos in bono: sed oportet etiam correctionem habere ad filios si excedunt. Quia omnia peccata que filij perpetrant sub obedientia parentum: de his parentes respondebunt in die nouissimo. Unde **Apostolus Romanos. j.** Non solum digni sunt morte qui faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus. Ergo hic aduertite parentes quod etiam si sancte uite estis: tamen propter filios uestros potestis damnari. Verbi gratia: si pater et mater non quod peccassent: et permitterent filium aut filiam peccare mortaliter: et eos non corrigunt eternaliter cum filiis talibus damnabuntur: sicut **Innocentius.** **Bregorius.** **Ayrillus.** **Ysidorus.** **Augustinus.** illi omnes concorditer dicunt de hely sacerdote: ut habetur. **1. Regum. j.** Qui

audito q̄ filij sui in hōneſte ſe habeāt
in templo. quia ibi dormiebāt cū vxoribus
ſuis. legitur q̄ tepide arguebat
eos. ergo ſi damnatus eſt nō eſt alia cā
niſi q̄ non correxit filios ſuos. Scien
dum q̄ boni filij cū manſuetudine ver
borū corrigendi ſunt: exemplo marie
vt habet Luc. ij. q̄ dixit ad filiū ſuū
ieſum. Fili q̄d feciſti nob ſic: Mali au
tem filij cū aſpera virga ſunt corrigendi.
Cū Salomō. p̄b. xxiij. di. Nō
li ſubtrahere diſciplinā a puero. Si
enim percuſſeris eū virga non moriet
z animā eius d̄ in inferno liberāb. Ergo
quādo audis puerū tuum iurare z de
um blaſphemare: accipere debes x̄gā
z eūdem puerū bene diſciplinare: in h
lctificabis deum z beatā mariā: z om
nes ſanctos: z mereris tibi ipſi coronā
vitę eterne: cum hoc ea intentione fece
ris vt puer ille creatorē ſuum āpli nō
offendat taliter blaſphemādo vel etiā
aliter peccando. Ergo parentes nūq̄
debent maledicere filiis ſuis verb maledic
t. Quia maledicendo pueri deuz
offendunt: z pueri in hoc nihil pficiūt
z plus eis obest q̄ p̄deſt. Exempluz in
Geſario de puero quem diabol⁹ cum
corpe z anima abſtulit p̄pter maledi
ctionē parentū q̄ ampl⁹ parētes illuz
puerū nunq̄ viderunt. Et hoc de⁹ per
miſit in terrorem alioz parentū ne fi
liis ſuis maledicāt ſed pot⁹ cum aſpa
virga corripiant. imo maledicere non
licet alicui irrationali creature inquā
tum creatura dei eſt. quia omnis crea
tura dei bona eſt. vt patet Gen. j. Vi
dit deus cuncta q̄ fecerat z erant val
de bona. Exiſto patet q̄ ſi non licet eū
vel aſino vel canī vel boui vel oui male
dicere: multo minus licet hōibus ma
ledicere. Ergo nūq̄ aliquis alicui hōi
debet maledicere. Cōtra q̄d faciūt ali

qui parentes: qui maledicūt ſuis pro
prijs filiis. Et etiam pueri viri q̄ ſepi
us ex ira z vindicta maledicunt ſuis p
prijs filiis z vxoribus. De illis maledicē
tibus dicit ap̄ls. Neq̄ maledici ne
q̄ rapaces regnū dei poſſidebūt. Sci
endum q̄ parētes qui filios ſuos edu
cant tali intentione vt efficiant boni
chriſtiani z famuli dei: quicq̄d erga fi
lios ſuos faciunt totuz eis erit merito
rium cū in gratia ſunt z ſine pctō mor
tali. Ergo mater quotiens lactat pue
rum: quoties inq̄etatur a puero: quo
tiens portat vel balneat vel q̄cūq̄ pue
ro aminiſtrat ſemp meret. Cū Ap̄ls
Ro. viij. Scimus qm diligentib⁹ deū
omnia coopant in bonum. Et his pa
tet q̄ parentes p̄nt mereri in filiis ſuis
eternam gl̄iam vel etiam eternam dā
nationē. Ergo pueri a parentibus in
formandi z corrigendi ſūt: vt iam di
ctū eſt: q̄d ſi fieret. p̄cul dubio nō eſſet
tot mali hōies z peccatores in mundo
Hoc quilibet potēſt cognoscere in ſe
ipſo: q̄ ſi a puericia fuiſſes debite in
format⁹ z in timore dei nutrit⁹: vtiq̄
melior eſſes q̄ iam ſis. Sed heu quia
a iuuentute tua nutrit⁹ es in ſupbia. i
gula. in luxuria. z ſic de alijs vitijs. er
go tam puerus es in vita tua. Scien
dū tamen q̄ parentes precipue debēt
corrigere filios ne iurent vel blaſphe
ment: q̄d heu iam cōiter a pluribus hō
minibus fit. Sed q̄s grauiter deum ī
hoc offendant z qualiter deus puniat
tales pueros patz ſup ſcdo. E. ¶ Se
xto parentes tenentur filiis ſuis here
ditare res iuſtas: quia melius eſt mo
dicum iuſto ſuper diuitias peccatozū
multas. Contra hoc faciunt aliqui tā
inordinatum amorem ad filios habē
tes: q̄ q̄uis bene cognoscant q̄ poſſi
dent res iniuſtas: tamē nolunt eas re

De precepto IIII

situere ne filij depauperent. 7 sic seip-
sos 7 filios damnant. Itē aliquando
vnus parentum permanet in viduita-
te non propter deum nec amorem ca-
stitatis. sed ne filios exhereditet. 7 ta-
men non intendit caste viuere. Et tal
pater plus diligit inordinato amore
filios q̄ deum 7 salutem ppriam 7 po-
ti⁹ vult damnari cuz luxuria sua quā
in statu viduitatē cōmittit: q̄ pueros
suos exhereditare. Ergo consulendū
est talibus viris qui nolunt caste viue-
re vt iterato vxores ducant. ne tot pec-
cata mortalia extra matrimonium cō-
mittāt. Quia omnis fornicatio ē pec-
catum mortale. Insup notanduz q̄ fi-
lij 7 cognati qui tali patri dant p̄siliū
ne matrimoniu contrahat 7 alios pu-
eros generet. p̄pterea vt bona patri ip̄s
solis p̄maneat: 7 sciūt veraciter q̄ pa-
ter non abstinet amore castitatis. nec
caste viuit. tales peccant mortaliter.
quia plus diligunt illa temporalia q̄
animā patris. Et potius volunt p̄ez
multa peccata cōmittere mortalia cuz
alijs mulieribus: q̄ amittere 7 priua-
ri illis bonis paternis. Ergo infideles
filij in hoc cognosci possunt quādo in-
dignantur tali patri qui alias non ca-
ste viueret. cum iterato matrimoniu
contrahit. Item parentes qui iustas
res possident p̄uenire debent ne lites 7
inimicitie inter heredes post obitū eo-
rum fiant. Quia melius esset modicu
vel nihil heredibus posse relinquere
q̄ lites et odia ex his generare. Vt
grauiter isti parentes peccent qui iniu-
stas res suis heredibus relinquūt 7 q̄
modo filij conquerunt de talibus pa-
rentibus. patet infra. v. R. exempluz
ibidem. Itē hoc idem querere septimo
R. exemplum ibidē. ¶ Septimi sūt
qui contra hoc p̄ceptum faciūt qui

inhonorant patrem sp̄ialem puta sa-
cerdotem 7 confessozem: qui te de fon-
te baptismatis regenerauit. Vñ Job-
ij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua 7
spiritu ḡ. Item qui tibi per sacramen-
tum diuinū alimentū ministrat. Job.
vi. Caro mea vere est cibus: 7 sanguis
meus vere est potus. Item qui sanctis
p̄dicationibus 7 exemplis te instru-
it 7 informat. Vnde Greg⁹ in omel.
Plus est verbi pabulo victuram im-
perpetuum mentem reficere: q̄ ventrē
mōiturę carnis terreno satiare. Item
greg⁹ in dialogo. Mirum cōstat q̄
mai⁹ ē miraculum p̄dicationis verbo
atq̄ orationis solatio peccatozem cō-
uertere: q̄ carnem mortuam suscita-
re. Hunc patrē sp̄ialem tripliciter ho-
norare debemus. Primo enim humi-
liter obediendo. in his potissime q̄ de
iure teneris plebano. puta cum tibi p̄-
cipit celebrare tunc celebres. Vt inter-
dicta ecclesie serues. q̄ tibi p̄cipit ad
ieiunandū ieiunes. Vt excōmunicatos
strictissime vites. 7 p̄nitentiā tibi in-
iunctā in confessione adimpleas. Omni-
um enim horum transgressio p̄dicto-
rum. maxime si fiat ex deliberatione et
contemptu inducit pctm̄ mortale.

De excōmunicatione.

Quoniam p̄dicta tria sūt notabi-
liter aduertenda. Primū est
quātū ad excōmunicationis
sententiam quā quilibet christian⁹ me-
rito debet abhorere: q̄ est duplex ma-
ior 7 minor. Minor. sc̄p̄ a sacramen-
tis ecclesie: quia nullū recipiendū ē sa-
cramentuz in minori excōicatione nec
etiaz osculū pac̄: quā minore excōica-
tionē q̄ incurrit quācito scient 7 cō-
tra p̄hibitionē cōicat cū excōicato cō-
mededo loquedo emedo vedendo. et
sic d̄ alijs. Et ab ista minori excōicati-

one potest absolueri quilibet sacerdos
qui habet potestatem super tale hominem
quod possit eum absolueri a peccato mortali.
Et ista absolutio fit solo verbo dicendo
absoluo te a sententia excommunicationis
quam incurristi comunicando in
loquendo sine comedendo etc. Et ista
absolutio potest fieri sine sacramentali
confessione sic quod ille exhibeat se et fa-
teatur se comunicasse eum excommunica-
to vel loquendo vel comedendo et sic
R de alijs **E**xcommunicatio non ma-
ior separat ab ingressu ecclesie et a com-
munionem fidelium et a sacramentis. Et
talis excommunicatio est timenda meri-
to cuilibet christiano propter quinque ra-
tiones. Primo quia propter ipsam ta-
lis excommunicatus excluditur a conso-
rtio omnium christifidelium in terra vi-
uentium. Item a consortio dei et beatorum
in eterna felicitate existentium. Er-
go comparatur leproso qui habet mor-
bum infectiuum qui a consortio om-
nium eicitur. Et ideo lepra carnalis ab
omnibus hominibus multum timetur
eo quod est morbus contagiosus. Et multi
sunt homines qui alias infirmitates po-
tius sustinerent quam lepram eo quod ab ho-
minibus separat. Sed multo fortius
timenda est excommunicatio quia est
gladius spiritualis qui magis timendus est quam
gladius corporalis. Unde Augustinus dicit
de illo qui excommunicatur quod grauius est illi
quam si perforaretur gladio vel a feris de-
uoraretur siue in flammis exureretur.
Secundo timenda est excommunica-
tio quia est valde damnosa. Aufert enim
homini partem suam de omnibus missis
orationibus et elemosynis et alijs bonis
quod fiunt in ecclesia dei quod non est paru-
m damnum. Quis enim digne sufficeret
estimare valorem unius missae: quid tunc
de omnibus missis quod celebrant per to-

tum mundum. et de omnibus bonis quod
fiunt de omnibus hominibus: quantum par-
ticipatione ex toto carebit et priuatus
est: quod diu in tali excommunicatione per-
durat. **T**ertio est timenda quia ille
qui excommunicatur sathan traditur. Unde
Augustinus. Omnis christianus qui a sacerdo-
te excommunicatur sathan traditur. Et etiam
secundum Heinricum dicitur firma. A potestate dei
si loquere liceat et defensione angelorum
sanctorum eripitur et tam in anima quam in cor-
pore potestati diaboli traditur. **Q**uarto
timenda est quia excommunicatus est velut
membrum abscisum a corpore quod ampli-
us nullius valoris est. Quid enim va-
let manus abscisa a corpore vel pes vel au-
ris et sic de alijs: Sic iste excommunicatus co-
ram deo et sanctis eius nullius valoris
est. Et sicut super omnia timenda est ab-
scissio membrorum a corpore hominis: sic nihil
magis debet timere christianus quam separari
a corpore christi mystico: quod est ecclesia.
Unde Augustinus super Iohannem: nihil de-
bet formidare christianus quam separari a
corpore christi mystico: quod est ecclesia.
Unde Augustinus. Quia christus est caput
omnium fidelium et omnes fideles in gra-
tia existentes sunt sibi inuicem membra.
Sic quando quis excommunicatur tunc a ca-
pite id est a christo et a membris id est a
fidelibus abscinditur. Et nullam infir-
mitatem diuine gratie amplius habet quam
diu sic abscisus est sed arefcit. **Q**uinto
quia excommunicatus ad nihilum va-
let nisi ad eternum ignem hoc proba-
tur ex euangelio Iohannis ubi christus
dicit. Ego sum vitis vera et vos pal-
mites: si homo excommunicatus sicut est palmitis
absciso a vite qui sic abscisus ad aliud
non valet nisi ut in ignem ponatur et
comburatur. Ex alijs multa utilia potest fieri
sed non sic ex palmitis absciso. Unde
de Ezechiel. xv. Fili hominis quid fiet de

De precepto III

vite. i. de ligno vitis ex omnibus lignis
nemorum quae sunt inter ligna silvarum. nu-
quid tollit de ea lignum ut fiat opus. aut
fabricabitur de ea paxillus ut de pen-
deat in eo quodcumque vas. ecce igni da-
tum est in escam. Et ab illa maiore exco-
municacione nemo potest absolueri nisi episcopus
vel papa vel aliquis alius de auctori-
tate ipsorum. Et talis absolvens est
cum miserere et virga. ¶ **Q** potestas
ecclesie et prelatorum ligandi et solvendi
a christo eis tradita habeat magnam
efficaciam hoc possumus cognoscere per ta-
le exemplum. Fuit quidam comes the-
losanus factor et receptor hereticorum.
Et omnis talis ipso facto est exco-
municatus una cum hereticis. Et quidam sanctus
abbas fuit ad eum missus ad commo-
nendum eum. Qui dum viro sancto nol-
let acquiescere nec excommunicationem
timeret. Sciens vir sanctus quod cor per-
uersum non eruditur verbis. Dixit ab-
bas. At tu et tui videant quae infecta sit
anima que excommunicationis vincu-
lo est inodata: volo tibi apportari al-
bum panem: quo tibi allato dixit. O pa-
nis licet tu non merneris tamen ut in-
te ostendat veritas fidei nostre. et ma-
ledictio anime exco-
municacionem non finit.
Excommunico te quo dicto panis
qui inter manus eius erat candidus mor-
niger factus est. Quae precepit in duas
partes dividi: et intus similiter apparuit
niger missidus et corruptus. Tunc sub-
iunxit ut etiam sciatis virtutem absolu-
tionis: accepto pane absoluit eum. qui in
priori specie et candore est reuersus.
Sciendum quod non solum illi qui denun-
tiantur in ambone sunt exco-
municati. sed etiam in pluribus casibus secundum ius canoni-
cum quis incidit in exco-
municacionem maio-
rem. ¶ **I**n illis casibus quis incidit
maio-
rem excommunicationem.

In quibus casibus incidit quis
maio-
rem exco-
municacionem. Respon-
do in multis ex quibus aliquis
casus hic exponam. Primo qui man-
 violentas in clericum vel alias in religi-
osum mittit. Item qui hoc mandat vel
post factum eius nomine ratum habeat.
xviij. q. iij. Si quis suadente. Secun-
do cum quis incidit in heresim. similiter
et receptor hereticorum. Tertio cum quis
romane ecclesie non assentit esse caput
omnium nec ei tanquam capiti obedi-
endum. Quarto cum quis participat exco-
municato in crimine. propter quod quis ex-
communicatus est: dando ei consilium
auxilium aut fauorem. Quinto qui in
articulo mortis aut ob aliquod impedi-
mentum absoluit ab exco-
municacione: et ces-
sante impedimento non presentat sequenti-
to poterit ei a quo absoluit debeat rein-
cidit eandem exco-
municacionem. Sexto qui
intendit vel qui frangit ecclesiam vel iur-
bet aut consulit. vel in ecclesia comit-
tit aliquod enorme factum ut capiendum
corpus christi vel destruendum altare vel
crucem vel similia. Septimo cum quis uti-
tur litteris apostolicis per se vel per alios
falsificatis. Octavo qui scienter contrahunt
matrimonium: in gradibus sanguinitatis
vel affinitatis prohibitis. vel cum moni-
alibus continentibus sunt exco-
municati. Non-
no domini qui inhibent subditis ne ven-
dant personis ecclesiasticis vel molant
vel possident vel alia servitia faciant. De-
cimo qui pedagium vel thelogium recipiunt
a personis ecclesiasticis et tales non debent
absolvi nisi restituant eis quae ab ipsis re-
ceperunt. Similiter qui nova pedagia im-
suerunt. Undecimo principes civitatum re-
tores et alij potestate habentes qui faci-
unt exactiones indebitas in clericos et
ecclesias. Similiter qui faciunt statuta contra
precepta ecclesie et libertatem et septores

eorum 7 etiā qui seruāt talia statuta 7
consuetudines 7 fm ea iudicāt. **Duo-**
decimo potestates rectores cōsules iu-
dices officiales qui statuta faciūt scri-
bunt dicitur: p q̄ quis cōpellit soluere
vsuras vel nō retere iā solutas. Aut
qui obseruāt illa statuta 7 fm ea iudi-
cāt. **Tredecio** q̄ impediūt iudiciū cuius-
cunq; iudicis ecclesiastici: vel impediūt vo-
lētes recurrere ad for̄ ecclesiasticū i cau-
sis ad ip̄m ptinētib;. **Quartodecimo**
q̄ absolutionē ab excoicatione vel iter
dicti extorquet p vim: nam talis abso-
lutio nō valet 7 incurrūt nouā excom-
municationē. **Quindecimo** qui occa-
sione sententię excoicationis suspen-
sionis vel interdicti late in eos seu suos
subditos aut eorū rusticos: dederūt li-
centiā grauādi eos iudices q̄ tulerunt
sentētiā: vel iudicē seruos q̄ litteras tulerūt
nisi reinteḡ licenciā h̄mōi reuoca-
uerint: vel si in aliq; p̄cessit vt. s. aliqua
rapuerint d̄ p̄dicti: si nō reddiderint
infra octo dies. **Sedecimo** q̄ cogunt
celebrare in loco interdicto: vel ad au-
diendū diuina p̄uocās excoicatos: et
interdicti. p̄hibens ne moniti exeāt ec-
clesiā. **Decimoseptimo** suspen-
si vel interdicti si moniti a celebrāte missaz non
exeūt ecclesiā: sūt excoicati 7 p̄ absolu-
tione ad papaz mittēdi. **Decimo octa-**
uo insecutor cardinaliū seu ep̄oz: vel
hec mandās: vel ratū h̄ns vel soci⁹ exi-
stens excoicati sunt. **Idem** de his q̄ im-
pediunt visitationes monialium: nisi
moniti desierint. **Decimonono** q̄cū-
q; p̄sonas ecclesiasticas aut monasteria
vel ecclesias eorū spoliauerint vel alias i-
iuste gnauerint p̄ eo q̄ non elegerunt
illū p̄ quo rogaerūt. **Item** vicesi-
mo religiosi qui sine licentia speciali p̄
p̄ri sacerdoti solēnicauerūt matrimo-
nia aut am̄ministrauerūt eucharistiā: seu

sacrę vnctionis vel baptismatis sacra-
menta. **Item** vicesimo p̄mo religiosi q̄
excoicatos a canōe absoluerūt a casib; nō
p̄cessis eisde aut absoluerūt a sētē-
tijs p̄ statuta p̄uincialia seu sinodalia
p̄m̄gat. **Item** religiosi q̄ alios a p̄na
7 culpa absoluerūt. **Item** de clericis 7 reli-
giolis inducētib; ad vouēdū iurādūz
aut p̄mittendū de eligendo ap̄d eos
sepulturā: vel vt iā electi vterius non
mutēt. **Item** religiosi q̄ temere vbiq;
q; habitū sui ordinis deponūt. **In sup-**
mōach; mittēs in x̄ se hitū suę religiōis
ad saltādū vel h̄mōi: lz statū resūptur⁹
si sit corā laici excoicat⁹ corā cl̄ic t̄m̄z
nō. **Et** patet ex ne cl̄ic vel mōachi se-
cularib; negocijs. ca. vt periculosa. li.
vi. **Item** religiosi q̄ infra septa monaste-
riū sine l̄n̄ia arma tenēt. **Item** religiosi q̄
p̄fitētib; sibi nō faciūt p̄sciam de deci-
mis soluēdis sūt suspeni a p̄dicationis
officio donec si cōmode possint faciāt
eis p̄sciam. **Et** si interi p̄dicāt excoica-
ti sūt. **Idē** de religiosis q̄ nō h̄uāt inter-
dictū qd̄ m̄ ecclesia h̄uat. **Item** religiosi
q̄ p̄ferūt se ad curias p̄ncipū vt inferāt
dāna suis p̄lat. **Idē** de religiosis qui
dicunt aliq; x̄ba in h̄monib; vel alibi
vt res h̄at audiētes a solutiōe decima-
rū. **Item** religiosi silit̄ 7 canonici regu-
lares archidiaconi decani p̄positi ple-
bani 7 alij clerici p̄sōat⁹ h̄ntes: aut etiā
q̄cūq; p̄sbyteri q̄ audiūt leges aut p̄bi-
licā. **Item** mulieres q̄ dicūt vulgariē be-
ginge: 7 religiosi q̄ fouēt eas i illo statu
sūt excoicati. **Item** religiosi q̄ accedunt
ad studia sine licētia suor̄ p̄latoz. **Item**
religiosis p̄cipit s̄b x̄tute sacrę obedi-
entię s̄b inēmiatiōe maledictiōis et̄ne-
ne in h̄mōib; suis p̄lat suis res h̄at vel
res h̄ant alios ab ecclesiarū suaz frequē-
tatione: vel indulgētijs incōsuetas p̄-
nūciēt: 7 ne res h̄at testatores a resūpti

De precepto III

tionibus debita aut legata mīcibus ecclīis facta nec legata vel debita aut male ab lata incerta sibi vel sui ordinis frībus vel puentibus in alioꝝ p̄iudiciū fieri v̄l erogari p̄curēt nec absolūt quēq̄ in casibus reſuāt pape vel ep̄o vel p̄latis h̄mōi v̄t d̄ p̄uile religī in clemētinis Itē sacerdotes qui sepeliūt in cimitērijs tpe inēdicti corpa defūctoꝝ in casibus nō p̄cessis a iure v̄l qui excoīcator publice aut noiati inēdictos aut vsu rarios manifestos sepeliunt excoīcati sunt. Itē sacerdos q̄ recipit oblatiōes manifesti vsurarij est suspensus ab excoīcaciōe officij donec satisfaciāt arbitrio ep̄i. Itē de ingressu religionis symoniaci qui dāt vel qui recipiunt excoīcati sunt. Et sic de alijs pluribus casibus q̄s i iure inuenire poterit.

De excoīcacione minore.

Sequitur de peccato eoz qui contēnunt minozē excoīcacionē: et ideo nō timēt coīcare cū excoīcat: licet coīcando minozes excoīcacionē incurrāt. Notandū q̄ ille qui cōmunicat excoīcato. Primo peccat i seipso qz nō cauet sibi ab ipso qui habet morbiū p̄tagiosum: in q̄ videt minus amare aīam suā q̄ corpus. Quia si sciret se icurrere leprā corpori p̄pter comestionē vnā vel locutionē: et sic de alijs quācūq̄ accederet ad excoīcatū: caueret sibi ab excoīcatoꝝ participatiōe. Sed leprā aīę quā incurrit non curat q̄ tñ periculosior est q̄ corporis. Itē tēporalia p̄ponit talis aīę suę: qz si p̄hibitū sibi esset s̄ pena vni⁹ florenine loqueret illi excoīcato caueret sibi a damno t̄pali inquātū possibile esset. Sed de grā christi et de aīa sua non timet. Secūdo peccat in eum cui coīcat. Quia cū ip̄e sit infirm⁹ vsq̄ a mortē ip̄e aufert ei remediū. Vel saltē min⁹ effi-

cat reddit dū p̄fusionē ipsi⁹ minuit p̄ quā corrigi debuit. **Ecc̄i. iij.** Et p̄fusio adducēs glīaz. **Ps̄.** Imple facies eoz ignominia et querat nomē tu. **d.** Tertio peccat etiā in eū p̄ cui⁹ iniuria excoīcacio lata est: qz aufert ei rē suā i emendā et satisfactionē. Quia tal excoīmunicat⁹ deberet cogi p̄ talē ruborē et verecūdiā ad satisfaciendū p̄ximo lēso: quā satisfactionē ille impedit q̄ ei sic participat. Quarto peccat etiā in p̄m sp̄ualē cui⁹ inīam p̄tēnit. Quīto peccat etiā in deū quē in ministro suo p̄tēnit. Ipse enī poti⁹ p̄uari amat mēsa dei: i altaris sacramēto q̄ mensa excoīmunicati: et potius amat societate excoīcati: q̄ filioꝝ dei. Ideo merito i inferno erit soci⁹ diaboli. Quia si aliq̄s p̄tinaciter participat excoīcatū mortali ter peccat. **¶** Querit i q̄b casibus q̄s d̄ licite coīcat seu p̄cipat excoīcato: **¶** Respondeo q̄ in quib⁹ casibus. **¶** Primo quā quis loquit ei in his q̄ p̄tinet ad absolutionē vel alias ad salutē aīę: licet alia verba incident in t̄ponat vt maḡ p̄ficiat. Secūdo quācūq̄ aut orator: id est causa orationis vadens: aut p̄grinus aut viator vadēs in terras excoīcatorū deuenerit vbi non possit emere vel nō h̄z vbi comat: tali dat licētia ab excoīcatū accipiendi p̄pter necessitatez. Tertio vxor excoīcati excusat a participatiōe cū viro suo excoīcato. Quarto filij excusant a participatiōe p̄ris excoīcati. Et hoc intelligit̄ s̄m **Sul.** d̄ filij q̄ adhuc sunt in p̄tate p̄ris et cōmē sales p̄ris. Alij d̄o filij ex domū patrū existētes nō excusant. Similiter fuit ancille q̄ an excoīcacionē fuerūt in hūitio illi⁹ d̄ni excoīcati. Quīto p̄t̄ ignorantiā: cū q̄s ignorat illū esse excoīcatū. Quid aut si sciā habitu aliquē esse excoīcatū s̄ actu nō aduerto: et com

municio ei: Rñ. fm Guil. Si hoc facio
Bito 7 nō aduertēdo: credo q nō pec-
co nec excoicationē incido. Queritur
vtr si excoicatus intret eccliam alij te-
Qneant exire: Rñdeo fm Ray. Si ma-
nifestū est illū esse excoicātū etiā alij exi-
re tenent vel pcurare q ille exeat. xj. q.
ij. Sicut apli. Quid qñ excoicatus in-
trat eccliam 7 sacerdos iā incepit mis-
sam: Rñdeo fm Raymū. Si est ocul-
tū nō debet dimittere officiū. Si ho
est manifestū moneat eū publice vt ex-
eat. Et si qdē nō vult exire: 7 sacerdos
non inchoauit canonē: non debet pce-
dere s debet dimittere. Si ho p̄s q̄
ille inēret eccliam vel p̄s q̄ sacerdos
eū videret iā canonē inchoauit debet
sacerdos pcedere in officio: ita tñ q̄ fi-
nito canonē vel sūpro sacramēto ante
q̄ dicat cōmunionē moneat illū q̄ ex-
eat. Qd si non vult: potest sacerdos eū
Dejcere. Et si non potest reici: in sacrifici-
am redies dicat cōionē: 7 reliq̄ q̄ post
canonē restabāt. Querit si quis assur-
gat vel reuerentiā exhibeat alicui exco-
municato: vñ inclinēt se salutāti se: aut
moueat labia q̄si resalutās eū: cū tamē
nihil dicat: quid d̄ illo: Rspōdeo fm
Guil. non incurrit excoicationē: q̄ p̄-
ncnon sunt extēdendē s restringendē
An q̄ verbo salutāt ab excoicato nō
debet eū resalutare s dicere potest dē
vos vel te emendet: 7 hmōi. Sciendū
q̄ qui scient ab excoicato mun⁹ recipit
inducend⁹ est: vel q̄ i pios vsus p̄tat
Vel etiā bene faceret si ad ruborē indu-
cendū excoicato remitteret. Itē vtrum
excoimunicat⁹ possit aliqd dari: Rñdeo
fm Guil. q̄ potest causa hūanitatis et
in sustentationē vite: s qñ indigētes sūt
7 hoc itelligē solū q̄ ad necessaria vite
vt alimēta: vestes 7 hospitia. Sic tamē
q̄ p̄pter hoc non dimittat laborare p

absolutione. Secus si petit alia vtēsi-
lia: vt securi vel fossorū: 7 hmōi q̄ nō
sunt eis pcedenda. xj. q. ij. Qm multū
Sed quid si vir vocat excoicatum ad
mensā: nūqd vxor poterit ad ipsam
mensā comedere: Rñdeo fm Guiler.
Credo qñ tñ poterit ad aliā mensā in
eadē domo ita remote q̄ merito posset
dici q̄ non comedāt siml. Quid si in
aliqua domo hospitat⁹ suz ad mensaz
7 supueniat 7 ingerat se excoicat⁹: nū-
quid teneor surgere: Rñdeo fm Guil.
Si est public⁹ excoicatus teneor surge-
re: non obstāte cuiuscūq̄ scādalo. Si
ho est occultus 7 non possuz sine eius
nota: non teneor surgere. Sed supue-
niēte publico excoicato an ego teneor
exire de domo: Rñdeo fm Guil. non.
Ymo etiam si sciā publice excoicatum
receptū esse in aliq̄ domo possuz ibi ho-
spitari: si sit tantē capacitatē sic q̄ pos-
sum cōmunionem vitare. Nā licet mi-
hi cū excoicato i eadē camera comede-
re: s non in eadē mensa. Similit̄ nec i
eadē loco iacere. Quid si vniū inuita-
tus ad aliqd festū vñ puiniū: 7 ieiunio
ibi publice excoicatus: teneor recedere
Rñdeo q̄ sic: nec debeo ibi epulari: li-
cet sedeat ad aliam mensā. Quia oēs
talit̄ puenientes ad festū vel puiniū:
simul inuicē cōmunicare dicūt. Q̄ se-
tentiā platoz valde horrenda est: 7 cō-
tēnti valde piculosa: ex hoc patet qz
pstituit eū in inimiciā dei. An exem-
plū legit q̄ Greg⁹ papa non⁹ quēdaz
diuitē excoicauit. Qui cū p̄tēneret ex-
coicationē papē: tūc miraculo dei cico-
nic q̄ nidificauerūt sup domū ei⁹ a do-
mo ei⁹ recesserunt: 7 nidū transtulerūt
ad domū alteri⁹. Qd vidit dicit⁹ p̄tu-
max 7 amonit⁹ a cognat⁹ suis qui hoc
idē p̄siderauerūt in ciconijs: postea hu-
milianit̄ cor suū petens absolutionē.

De precepto IIII

Et quicquid absolutus fuit a sententia illa tunc dicitur conione redierunt: et nondum suum super domum suam reportauerunt. Item aliud exemplum. Legitur quod in ecclesia sancti Vincentii martyris multi passeris solebant intrare: et ecclesiam sedare et diuinum officium impedire. Cum autem non possent excludi: episcopus illius loci eos excoicauit mortem comminans eis si ecclesiam deinceps intrarent. Qui ab ecclesia recedentes nunquam omnino ecclesiam intrauerunt. Ymo si aliquis aliquem capiat et violentem in ecclesiam ponat statim morietur. Item sciendum cum quanto conatu et diligentia confessionem et penitentiam tibi impositam debeas adimplere: quod negligentia et contemptus penitentiam inuictam facit confessionem precedentem non ualere. Tunc in hoc casu sicut in alijs quattuor casibus infra scriptis confessio est tibi iteranda. Pro quo sciendum quod sunt quattuor casus communes et uisitati in quibus doctores dicunt confessionem esse iterandam. Primus est propter enormitatem scelerum ob quam oportet peccatorem ad superiorem remitti: quod confessionem remissi audire debet et absolueri: nisi malit alium committere. Tunc talis peccator tenet illa peccata reiterare pro quibus missus est ad superiorem pro absolute. Sed secundus confessor debet eum absolueri ab illis a quibus potest: nisi confitens excoicatus sit maiori excoicatione quia tunc a nullo peccato potest absolui talis confitens nisi ante sit absolutus ab excoicatione. Quia secundum doctores absolutio ab excoicatione debet precedere absoluteionem peccatorum. Secundus casus propter ignorantiam sacerdotum: ut pote quando sacerdos ignarus est: querendus tunc est sacerdos qui sciat ligare et solueri: et cum hoc discernere differentiam peccatorum: et ei iterum confitendum est vel licentia proprii sacerdotis vel autoritate superioris. Et quo-

que quod illi seipsos decipiunt quod ignaros et illatos sacerdotes querunt. Tertius casus est si confessio non fuit integra: ut quod scierit obtinuit aliquid mortale peccatum: aut etiam si accessit cum uoluntate animo ulterius peccandi. Quartus si contempsit vel neglexit satisfacere: et oblitus est satisfactionem sibi iniunctam. Nam si sciret et eam implere uellet: et cum uera contritione: et cum bono proposito confessus esset: non oporteret reiterare confessionem. Et intelliguntur isti duo ultimi casus quando mutat sacerdotem. Si autem ad eundem sacerdotem reuertitur: tunc distinguendum est quia aut recentem ac nouiter confessus est: aut iam de memoria sunt elapsa ab ipso sacerdote propter diurnitatem temporis in primo casu: scilicet quando peccata confessi adhuc sunt in memoria sacerdotis tunc non tenet omnia reiterare: sed solum illud peccatum quod scienter obtinuit: vel etiam illam fictionem quod cum uoluntate amplius peccandi ad confessionem accessit. Sed in secundo casu: scilicet quando peccata sunt elapsa a memoria sacerdotis: tunc tenet omnia reiterare: etiam si decies esset confessus et pro aliquo peccato scienter obtinuisse: tunc omnes iste confessiones sunt iterande: quod profitemini unum peccatum mortale non dimittit a deo sine alio. Magna dei pietas ueniam non dimidiabit. Aut totum aut nihil te lachrymate dabit.

Qui manet uisio. Casus papales. Quod aetas mittit clericum uel religiosum: uel quod mandatum uel pro factum eius nominatum habet excoicati se et mittendi ad papam. Item interdum litteratores ecclesiarum seu locorum religiosorum aut ceterorum excoicati sunt ipso facto: et ante denunciationem ab episcopo absoluuntur pro denunciationem non nisi papa. Interdum aliarum domorum non religiosorum excoicati sunt. Si ergo excoicati sunt et denunciatum mittunt ad papam. Item.

De ingressu religionis simōiace q̄ dāt
vel q̄ recipiūt mittūt ad papā. Itē q̄
p̄hibent excoīcatū 7 inēdictū nemonitū
exēat ecclīaz oēs excoīcati sūt 7 mitten
di ad papā. Itē q̄ gūāt eos q̄ tulerūt
sūas. vel dāt licētiā gūandi eos q̄ruz
occasione sūt. platē sūie. v̄l eos q̄ tales
lras tulerūt ad papā. Itē qui falsifica
uit bullā vel lras ap̄licas. Itē clic̄ par
ticipās sciēt 7 sponte excoīcato a pa
pa in diuinis excoīcat̄ est 7 mittēdus
ad papam.

Casus episcopales.

Blaspheutores dei 7 sācto
rū. Itē fractores votoꝝ. Itē
penur̄ sciēt in iudicio. Vel
etiā q̄ recipit iramētū quē sciuit false
iurare. Itē falsus testis in iudicio. Itē
fortilegi 7 q̄ demonē innocāt p̄ furto
manifestādo. Itē q̄ carminat homīes
vel pecora. vel qui crediderūt eisdē car
minibz: 7 fecerūt se sciēt carminari. 7
sic de alijs diuinationibz quibuscūqz.
Itē qui deflorat x̄ginē. Itē qui com
mittit adulteriū. Itē qui cōmittit in
cestū cū cōsanguinea. Et si cōmittit cū
cōsanguinea vxoris suę. amodo non
potest petere debituz ab vxore. s̄ tenet
reddere. Itē qui peccauit cuz pagana
vel iudga. Itē qui pctm̄ donē naturaz
cōmisit cū seipso: vel cū alio: v̄l cū bru
to aīali coierit. Itē qui contraxit m̄ri
moniū post votū castitat̄ emissū. Itē
qui cōtraxit m̄rimoniū post sponsalia
cū alia. Itē qui clādestine p̄traxit m̄ri
moniū vel p̄tra inēdictū ecclīę. Et no
ta q̄ clādestina m̄rimonia duobz mo
dis sūt. Uno modo cū occulte 7 sine
p̄sentia testū p̄trahūt: ita vt exinde le
gitima p̄batio nō appareat. Alio mo
do dicunt clādestina cū sine solēnita
tibz p̄trahunt cōsuet̄ in facie ecclīę.
Ideo autē clādestina p̄ingia prohibē

tur. quia si taliter p̄trahentes discor
des fierent. 7 cohabitare sibi inuicem
nollent. ecclesia eos cōpellere ad coha
bitandum nequiret. ideo necesse est in
facie ecclīę cōtrahere: 7 vt ante fores
ecclīę matrimonia contrahant. Itē
qui vel que procurauit atoz sum v̄l ste
rilitatem siue in se siue in alia. Itē op
pressores filiorum ex proposito siue co
nato. Item parentes quozum negligē
tia pueri ante baptismū decedūt. Itē
mulier que concepit a non suo viro le
gitimo quem vir credens filium suum
in p̄iudicium alioꝝ heredē insti
tuit. Itē qui illicite procurat q̄ vir nō
potest cognoscere vxorē suam. Item 7
qui machinatus est in mortem legiti
mę suę. 7 econuerso. Item qui cogno
uit monialem p̄secratam vel non cōn
secratam: siue fuerit virgo siue non.
Itē mulier cognita a viro religioso.
Itē qui peccauit cū ea quā baptizauit
vel cui p̄fessionē audiuit. Itē q̄ bap
tizauit pueruz p̄puz absqz necessitate.
vel tenuit ad baptismū seu p̄firmatio
nē. Itē cleric̄ seu p̄sbyr̄ cui negligē
tia furtū s̄blatū est ab ecclīa. Itē sacri
legi q̄ furtū cōmittūt in loc̄ sac̄. Itē
violatores ecclīaz seu cimiterioꝝ p̄ ef
fusionē sāguinis v̄l semis. Itē q̄ cū aq̄
b̄ndicta v̄l crismate v̄l baptismate vel
cū eukaristia v̄l alijs sac̄ v̄l sac̄is ma
leficia exercēt. Itē q̄ credidit hereticā
p̄uitatē absolued̄ est q̄ ad pctm̄: s̄ nō
ab excoīcatōe nisi a papa v̄l ei licētia
Item simoniacus in beneficio non cu
rato. sed post resignationē q̄ ad pecca
tum: sed non quo ad dispensationem
Itē qui celebravit excoīcatus quo ad
Item simoniacus in beneficio non cu
rato. sed post resignationē quo ad pec
catum: s̄ non quo ad dispensationem
Item q̄ celebravit excoīmunicat̄ q̄ ad

De precepto III

peccatū: s̄ non quo ad irregularitatē.
Item qui celebravit in altari nō conse-
crato vel sine sacr̄. indument̄. vel non
ieiunus. Item ordinat̄ ab alieno epi-
scopo sine licentia p̄prij epi quo ad pec-
catū. Item cleric̄ per saltū p̄mot̄ quo
ad peccatum s̄ non quo ad dispensati-
onem. Item q̄ luxuriant in ecclesia ma-
xime consecrata. Item qui cōtra māda-
tū epi sepeliunt corpa excoicatorū vel
manifestorum vsurarioꝝ. Item vsura-
rius cuius peccatum non dimittit̄ ni-
si restituat ablatū. Item omnis publi-
cus criminofus. Item qui cōfecit falsū
instrumentū. Item raptōres mulierū
Item falsarij litterarū vel monetarū.
Item omnis homicida voluntarij vel
casualis. Volunt tñ dñi decanus 7 ca-
pitulū Bambergē. q̄ homicidē 7 op-
pressoꝝ filioꝝ voluntarij 7 ex p̄posi-
to mittant ad papā 7 ad sedē aposto-
licam. p̄pter horrorem criminis in ter-
rorem alioꝝ. non tamen p̄pter necessi-
tatem iur̄. Celsus de calibus papali-
bus. Ad papā feriēs clerū. falsarius.
viens ecclesiam. simō. Audēs celebra-
re ligatus. iussu p̄lati nolēs exire liga-
tus. Celsus de calibus episcopali-
bus. Qui facit incestus. defloꝝ. aut
homicida. Sacrilegus. patris percus-
sor. vel sodomita. Et voti fractor. pi-
rus. fortilagusq̄. Suscipiens furtum
faciens symon. ordine saltum. Falsus
testificans. partū qui suffocat ei. Ra-
ptor adulterius. dans toxica. vel gene-
rator. Accubens percudip̄neri negle-
ctor alendi. Qui p̄rium tradens to-
minū mactare videtur. Furtū suscipi-
ens es totis 7 ecclesiarū. Si q̄s cōmi-
sit maleficia cū sacratis. Atq̄ heresis
fautor. rapiens furtim sacramentum.
Si quis maiori manet ex anathemate
vinctus. Pontificem q̄rat. nec non q̄

miserat ignem.

De ieiunio.

Quedire etiā debet libenter p̄-
lato suo quilibet q̄ncūq̄ p̄ci-
pit ieiunare s̄ p̄cepto. q̄ q̄n-
cūq̄ tralgress̄ fuerit qd̄ ē s̄ p̄cepto ecl-
clesiē scient̄ 7 sine causa 7 ex cōtemptu
peccas mortaliter. Secus est si ex cau-
sa rationabili solueres ieiunium. An-
querit̄ de paup̄ibz 7 mendicātibz vtrū
obligent̄ ad ieiunium ecclesie. R̄spondeo
fm̄ l̄bo. sc̄da sc̄d̄ c. q̄s. cl̄viij. Si p̄nt
habere tñ simul qd̄ sufficeret ad vnā
comestione nō a ieiunio excusant̄. Si
militer 7 q̄n p̄pter p̄cedentē inediaz
ieiunium ferre nō p̄nt. Ex isto possum̄
elicere q̄ isti potius ad ieiunium obligā-
tur: q̄ h̄nt sufficientiā comedere 7 bibe-
re 7 etatem 7 vires corporis ad s̄. Quid
de peregrinātibz 7 multū laborātibz
R̄spondeo fm̄ l̄bo. vt sup̄. Si pere-
grinatio 7 labor cōmode p̄nt differri.
v̄l diminui absq̄ detrimēto: nō sūt p̄-
pter hoc ieiunia ecclesie dimittenda.
Si autem immineat necessitas multū
laborādi: v̄l magnas dietas facēdi: 7 si
mul cū s̄ nō p̄nt ieiunia obfuarī nō ob-
ligat̄ hō ad ieiunādū. Videt̄ tñ ī tali-
bus eē recurrendū ad superior̄ disp̄satio-
nē. nisi forte nō eēt p̄suetū. q̄ p̄lati dis-
similātes vidēt̄ annuere. Quid d̄ ml̄ie-
ribz p̄gnātibz 7 lactātibz: R̄spondeo si ne-
cessitas debilitat̄ corporā īpedit eas nō
tenēt̄ ad ieiunium. imo si timeat̄ p̄babē
liē d̄ piclo earū v̄l aborsu: nō solū p̄nt
s̄ tenēt̄ solvere ieiunium. Sic̄ wilhel. po-
nit. Atq̄ vxores p̄p̄. p̄hibitiōez viroꝝ
deant̄ dimitte ieiunia: R̄spondeo lz̄ debe-
āt dimitte vota: n̄ tñ ieiunia ab ecclia
p̄stituta. q̄a deo 7 ecclie p̄l̄ ē obediē-
dū q̄s hoibz. S̄ ieiunia que vouisset
sponte illa p̄mittere possent p̄pter p̄-
hibitionem viroꝝ. Sciendū q̄

quilibet ad prompte obedienduz suis superioribus merito debet induci. ppter tres p̄rogatiuas ipsi⁹ obedientie. Prima est quia obedientia est via certa salutis eterne. Et sicut per inobedientia homo fuit expulsus a gaudijs paradisi: ita per obedientiaz certitudinaliter oportet illuc redire. **Uñ** figura huius legitur de tribus magi qui p̄ alia via reuersi sunt in regionem sua: vt exponit Greg⁹. Secunda quia obedientia est scala regni celestis et eterne felicitatis. Insuper est etiam clauis eterne iocunditatis. Quia sicut nobis per inobedientiaz aditus eterne iocunditatis clauditur: ita e contrario per obedientiam nobis aperitur. Tertia est q̄ p̄latus e in loco dei et ergo subditus debet h̄re p̄latum quasi vicarium dei: quia tantam mercedem obedientie accipiet q̄ p̄lato obedit in bono quod iubet. vt si deo i hoc obediisset. **Uñ** et eis dicit dñs Luc. x. Qui vos audit me audit: et q̄ vos spernit etc. **Uñ** etiam p̄latus dominus nominat deos. Exo. xxij. Dñs non detrahetes. **Uñ** subdit⁹ murmurantibus moyses dixit Exo. xvj. Non contra nos est murmuratio: sed contra dñm. Ergo p̄tra p̄latus non est murmuratio: sed eis humiliter obediendum sicut domino. **Uñ** Bern⁹. Quicquid vice dei precipit homo non sit certum displicere deo: sed non est accipiendum quasi precipiat homo sed quasi de⁹. **Uñ** Secundo p̄rem sp̄uale honore debemus sibi debitum iusticie integre persoluendo: vt videlicet sacrifices quoniam fuerit sacrificandum: et decimam p̄stes de omnibus bonis tuis. Et etiam sibi p̄fitear⁹ quoniam fuerit p̄fitendum. **Uñ** Querit⁹ quomodo decime et talia sunt soluenda: Respondeo s̄m wilhel. lugdunensi. De melioribus sunt soluenda: et non de deterioribus. **Uñ** Et c. xxxv. Noli offerre

munera praua: non enim suscipiet illa. **Item** Numeri. xvij. Omnia que offeras de decimis optima et electa erant. **Item** debet etiam solui absque mora. **Uñ** Exo. xxij. Decimas et primitias non tardabis offerre. **Item** integre sunt etiam soluende h̄mōi. **Uñ** Et c. xxxv. Homo non animo gloriam redde deo: et non minuas primitias manuum tuarum. Sed heu pauci sunt qui decimas sponte et integre soluunt: cum tamen sit preceptum Malachi. iij. Inferte omnes decimas in horreum meum. Seruantes autem illud preceptum in quattuor remunerantur. Primo remuneratione temporalis que est abundantia rerum. Secundo remuneratione corporali que est sanitas corporis. Et de his duobus dicit Aug⁹. Si decimas dederis non solum abundantiam fructuum recipies: sed etiam sanitatem corporis consequeris. Tercio remuneratione spirituali que est adeptio primorum et perfectorum venia. De his duobus dicit Aug⁹. Qui sibi vult eternum premium comparare ac peccatorum veniam: promereri decimas reddat. **Uñ** legit exemplum. Miles quidam in diebus decem erat deuotissimus. habebat autem vineam quadam que solebat ferre annuatim decem carrucas vini: tempore vero quodam dedit nisi vineam carrucam vini: que viso dixit miles quod meum erat dominus mihi abstulit: ego illi portiones suam non auferam. sed decimam partem de decem carrucis: vade et da sacerdoti hanc carrucam. **Uñ** et factum est. Eodem tempore fuit sacerdos quodam transiens iuxta vineam predictam referta vuis inuenit. Et arguens fures de tanta negligentia collectionis vuarum: que tamen in curia collectura tardasset. Et miles estimabat eum loqui talia ex quadam subsannatione. Tunc dixit sacerdos seriose vineam vuis esse plenissimam. Et sic inuentum est quod veteriores fructus tunc habuit quam habuerit aliquo anno p̄

De precepto IIII

terito. **T**ertio honorare debem⁹ pa-
trem spiritualement eihonorem ⁊ reuerē
tiam exhibendo. Et describit. Eccl̄i.
vij. Honorifica sacerdotes ⁊ da eis p-
tem vt mandatū est tibi. Sed ve illis
qui sacerdotes non honorāt sed ipsis
dehabet ⁊ infamant qui rursus cru-
cifigunt filius dei in semetipsis. Ut ait
apls. Nam quotiens sacerdoti vel re-
ligioso dehabet: totiens spineaz coro-
nam capiti christi imprimis: quia chri-
sti sūt caput ⁊ superior pars ecclesie mi-
litant. Quotiens autem ipsis iniuri-
am facis: totiens ipsū christum clavis
configis. Quotiens eis conuitiatus
fueris: totiens in faciem christi con-
spuis. Quotiens ipsos exolos habue-
ris: vel dicta eorū exprobraueris toti-
ens lancea latus christi trāffigis. Un-
de cum christus ostendere voluerit q̄-
tum istud peccm̄ detestetur: declarauit
hoc in pena insolita: quam dathan et
abyron pertulerunt dū eos viuos ter-
ra absorbuir. p eo q̄ ipsis sacerdotib⁹
insultauerunt ⁊ ignē alienum obtule-
runt. Ex quo patet q̄ sacerdotes ab
omnibus merito sunt honorandi. p̄-
tria. Primo ppter tuam vtilitatē: q̄
per absolutionem te a peccatis purifi-
cant. Et per sacramenta in esse gratie
te confirmant: ⁊ regnum celorum per
clauem suę lingue tibi aperiunt ⁊ rese-
rant. Secundo ratione dignitatis q̄
tanta est q̄ suum creatorem mirabiliter
creant ⁊ pro humana salute immortalē
hostias consecrant. Tertio ratione po-
testatis: quia iram dei per oblationes
suas placant: ⁊ manū dei ad vlciscen-
dum erectam quodāmodo immobili-
tant virtute oblationis p te factę. Un-
auctoritas. Sacerdos est sigillum dei:
clauiger celi: os ecclesie: sepulcrū chri-
sti: animarum medicus: dignior ange-

lis: gallus excitās clamore suo a som-
no peccati.

Deus pater est honorād⁹ tripliciter:
Patrem celestem: s. supnatura-
lem: id est ipsum deum patrē
omnipotentem honorare de-
bet tripliciter. Primo in seipso. Secū-
do in vnico eius filio iesu christo. Ter-
tio in eius matre virgine benedicta et
gloriosa. In se liquidem debes hono-
rare celestem patrē tripliciter. Primo si-
bi pro omnibus beneficijs: tam donis
naturalib⁹ q̄ gratuitis deuotas et iu-
ges gratiarū actiones referēdo: ad q̄
exequendum te monet scriptura pro-
pheta dicente. Benedicam dñm i om-
ni tempore. Ad hoc etiam te monet to-
ta natura. Videmus enim q̄ auiculę
statim cantant ⁊ creatorem suum lau-
dant: ut in auroa lucē ⁊ dici diuinū
beneficium sentiunt: valde autē est ab-
surdum q̄ ibi obmutescit creatura ra-
tionalis vbi deo plaudit creatura ir-
rationalis ⁊ iubilat. Ad hoc etiā te ex-
citāt natura tua ppria: nam in corpore
humano formauit natura tot mēbra:
vt dicunt phisici quot sunt dies i an-
no. Et ex hoc rationali instinctu infor-
met vt nulla dies trāseat sine laude di-
uina ⁊ grarū actione. Secdo ipm̄ p̄-
supernaturalem honorare debes oēs
actiones tuas cogitationes ⁊ affectio-
nes in suā laudē ⁊ glām referēdo. Ad
hoc hortatur nos ap̄ls cum dicit. Co-
loceñ. iij. Omnia q̄cunq̄ facitis in ver-
bo ⁊ opere: omnia in nomie dñi nostri
iesu christi facite. Omnia: scz vestra di-
cta vel facta ⁊ cogitata in eius glām et
honorē referēdo. Et ex hoc tuę actio-
nes nō censent humanę: s̄ poti⁹ celice
⁊ diuine: qz celicā formā ip̄is imprimis qm̄
in eis solū diuinū honorē itēdis. Eccl̄i.
deo maximā iniuriam irrogat qui in

luis actib; intendit ostentationē p̄ri-
am aut cōplacentiā humanā. **Exēplū**
de illo qui arborē fructiferā plantauit
in horto suo ⁊ alius sibi p̄ violētiā sur-
ripit ⁊ i horto p̄prio reponit. nā arbor
fructifera est bona voluntas p̄ diuinā
gratiam irrigata ⁊ fecūdata: q̄ tot fru-
ctus bonos p̄ducit q̄t act⁹ bonos ⁊ me-
ritorios elicit: quā tūc d̄ horto dei euel-
limus ⁊ i hortū diaboli transplantau-
mus q̄n de actib; virtuosis et de alijs
donis nobis diuinitus p̄cessis supbi-
mus ⁊ nobis ipsis ascribimus. vel per
ipsoꝝ recognitionē ⁊ deo laudes debi-
tas non referimus. **Tertio** ipsum ho-
norare debes eum p̄ omnib; ⁊ sup om-
nia diligēdo. Ad quod potissime mo-
ueri debes ex eo q̄ tantū amoris benefi-
cij te diligēdo totauit ⁊ p̄uenit. Nā
cū non esses de nihilo te creauit. Cū
perditus esses te p̄prio sanguine rede-
mit vt beatus esses: ⁊ seipsū in laboris
tui p̄gminuz repromisit. **Ben. xv.** Ego
ero merces tua magna nimis. **Jo autē**
fm Aug. te taz multiplici dilectione
p̄uenit: vt omnē ingratitudinē ⁊ tepi-
ditatem sui amoris in corde tuo exclu-
deret: vt si q̄n q̄ piguisset amare: iam
non pigeat reamare. Quātem deo sit
multum acceptuz eū diligere: ⁊ laudē
eius in omnib; querere: ⁊ ei in omnib;
tam in prosperis q̄ in aduersis semper
gratiarū actiones referre: ⁊ insup ipsi
homini multum vtile ⁊ salubre patet
per illud exemplū. **Legit** q̄ quidā mo-
nachus ordinis cisterciē. fuit. Cuius
virtute multi sanabant infirmi: maxi-
me ex contactu vestimentoz ei⁹. **Qui**
cum interrogaret ab abbate q̄ esset vir-
tus miraculoꝝ: Respondit nō p̄ ceteris
fratrib; laboro ieiuno vl' oro: sed s̄
vnum scio q̄ extollere me nō potest p̄-
speritas: nec frangere aduersitas. **Qui**

abbas. **Nō** te turbauit q̄ miles q̄daz
nuper grangiam nostrā incendit: **Re-**
spondit non. **Totuz** enim deo commi-
si. si modicum habeo cū gratiarū acti-
one recipio. si multum iteruz gratias
ago. **Et** cognouit abbas q̄ virtus tā-
torum miraculoꝝ esset amor dei: ⁊
contemptus rerum terrenarum.

Patrem celestem secundo modo **X**
honorare debes in filio eius benedicto
vnico domino nostro iesu christo. ⁊ s̄
tripliciter. **Primo** saltem semel in an-
no ipsum ad tuum hospitium inuitā-
do. **Scias** autem q̄ quotiens deuote
cōmunicas: totiens ipsum ad tuuz ho-
spitium inuitas. **Sciendum** q̄ quilibet
fidelis postquā ad annos discreti-
onis peruenerit confiteri tenet omnia
peccata sua. ⁊ cōmunicare saltes semel
in anno. s̄ in pasca. nisi de consilio sui
sacerdotis vel p̄pter aliam causam ra-
tionabilem ad tempus abstineat. **Et**
patet extra de p̄niten. ⁊ remis. caplo
omnis. **Et** quicumq̄ saltem semel i an-
no nō cōmunicādo statutū ecclesie p̄-
tinaciter violauerit pctm mortale in-
currit. **Secūdo** vt ei⁹ filiū benedictuz
in sacramento altar⁹ quilibet christia-
nus ad min⁹ semel in die libent⁹ videat
⁊ missā audiat: q̄ ex illa visiōe triplex
solatiū hōi puenit. **Primū** ē de pecca-
tis cōpūctio. **Exēplū** de **Petro** q̄ sta-
tim viso christo p̄negationē cōpūct⁹
fuit: ⁊ seipsū humilit⁹ recognuit. **Et** s̄
q̄ p̄tingit ex deuota p̄tēplatione sacri
q̄ pctōi cōpūgit: ⁊ pctā sic ei dimittū ē
Exēplū de publicano q̄ i p̄tēplōe x̄a. d̄
de⁹ p̄piti⁹ esto in pctōi. **Secūdū** est q̄
āgeli cū eodē hōie solēt ḡtanē hitare.
Et tal⁹ hō. p̄ficat tā i donis spūalib; s̄ i
xtutib; q̄ i corporalib; i. nec r̄ys corpis
Tertiū q̄ tali hōi i iudicio corā oib;
grāuz actio maior a dño referet: ⁊ co

De precepto III

ram oibus in celo acceptio: familiari
or: et dilectior erit. Tertio quādo cūq;
in ecclesia vides corpus christi in mis-
sa eleuari seu in via portari: vel etiam
audis nolam aut cāpanaz ad eleuati-
onem pulsare: te ipsum flexis genibus
humilies: et eum reuerenter et deuote
adores. Id est qd̄ hōrtatur Apōstol⁹
Philip. ij. In nomīe dñi omne genu
flectatur. zc. Cū quilibet non solū qñ
videt corpus christi eleuari in missa:
sed etiaz qñ nō potest esse in ecclesia p̄
laboribus suis et audit pullum qui fit
infra eleuationem corporis christi de-
bet genua sua flectere et deum humiliter
inuocare. Unde legit̄ exemplum d̄ B
Quēdam mulier a diabolo tēptata
laqueū ad suspendium sibi p̄parauit
Quē dum cepta conaretur perficere:
ecce pro eleuatione corporis christi iu-
xta morem campanellā audiuit. Tūc
illa mulier flexis genibus deuote dixit
Aue iesu christe fili dei miserere mei.
Et ecce mox trabs et funis suspēdij fra-
cti sunt demonib⁹ fugientibus et dicē-
tibus. Quia virtus presentis corporis
christi te liberauit a tēporali et eterna
morte. ¶ Patrem celestem tertio mō
honorare debemus in matre sui filij be-
nedicti. Quē mater merito ab omni-
bus hominibus veneranda est quia a
deo donata est in matrem omnib⁹ ho-
minib⁹ vt ipsis in omnibus necessitati-
bus subueniat. Circa cuius adiutori-
um quattuor sunt cōsideranda. s. q̄
efficaciter adiuuat. Secundo vñ hoc
habeat qd̄ tam potens est. Tertio qua-
liter adiuuat. Quarto ppter quid ad-
iuuat. Et hoc ideo quia potest et scit et
vult. Ipsa enim habet ad adiuuādū
posse. Quia est mater omnipotentis.
Unde Bern. Data est tibi omnis po-
testas in celo et in terra. vt oīa quecū-

q; voluerit valeas impetrare. Item ha-
bet adiuuandi sapientiam. q̄a cogno-
scit defectus nostros et necessitates no-
stras. Ergo dicitur m̄ sapiētis et agni-
tionis. Unde Eccl. xxiij. Ego m̄ pul-
chre dilectiois et timoris et agnitionis
et sancte spei. Itē habet adiuuādi vel-
le. q̄ est mater misericordie et bonitatis.
Sciendū qd̄ magnitudo misericordie
virginis marie ostendit in hoc qd̄ eius
misericordia p̄cellit omnium sanctorū
misericordias in celo vincitū. Unde
assimilatur oliuę campi que est omni-
bus patens et communis. Eccl. xxiij.
Quali oliua speciosa in campis. Naz
omnibus personis miseretur nobilib⁹
ignobilibus: sanis: infirmis: diuitib⁹
et pauperib⁹: iustis et iniustis: iuuenib⁹ et
antiq̄s. Itē oibus morib⁹ et infirmitati-
bus s̄uenit si p̄ honore dei est vt hō li-
beret ab ill. Cū sciendū qd̄ sc̄i nō inuāt
hōiem nisi quātum deo placet et saluti
ipsi⁹ hōis expediēs ē. Ergo credere dis-
finitine vt qui honorat illū sc̄m: vel q̄
s̄ facit: vel q̄ s̄ dimittit ad honore illi⁹
vl̄ illi⁹ sc̄i qd̄ ideo sibi s̄ p̄tingat vl̄ hoc
eueniat: s̄ sic credere ē erroneū. Quia
forte sic volūtas dei est: vt non liberet
a tali infirmitate vel tribulatiōe vel ne-
cessitate. Et sc̄i nō orāt. p̄ nob̄ nisi in-
quātū cognoscūt deū se velle eos exau-
dire. Quia forte tal̄ infirmitas vel tal̄
necitas. vl̄ paupertas est t̄cā salutis. et p̄
suat te forte a peccis: aut forte de⁹ ex mi-
sericordia sua vlt̄ sic punire i p̄nti pec-
cata tua. aut p̄ has tribulatiōes augeri
meritū tuū. Cū Hugo de sc̄to victo-
rij. li. de aīa. Quosdā p̄sciēs de⁹ multa
peccare posse flagellati infirmitate cor-
poris ne peccent: vt eis felicius sit fran-
gi laborib⁹ ad salutem: q̄ remanere in-
columes ad dānationē. Cū et Aug⁹. i
l. de ci. dei. De⁹ cū aduersis reb⁹ exagi-

tat: aut merita examinat: aut pctā ca-
stigmat: aut mercedem mihi eternam p
toleratis malis temporalib; fuit. Et
ergo cum puer tuus infirmat: aut ali-
quē defectum habet: 7 tu imploras et
innocas patrociniū alicuius sancti com-
mittere hoc debes deo 7 illi sācto vtrū
expediat: 7 nō diffinitive tenere nec cre-
dere si hoc vel hoc faceres q; puer tuus
pp̄ea liberaret. Quia tu forte cuz pec-
catis tuis demeruisti q; deus te punit ī
puero tuo vt per has tribulationes 7
occupationes quas habes cum puero
peccata tua cognoscas. 7 sic cuz deuo-
tione deum innoces 7 merear; remissi-
onem pctōrum. Et tamē nihilominus
sancti innocandi 7 hōnorandi sunt cū
magna fiducia q; mernerūt hoc ap̄d
deū q; possunt nobis subuenire ī no-
stris necessitatibus. Itē misericordia
marie ostendit; p̄c; alijs sanctis: q; iu-
nat in omnib; loc; in mari: in terra: in
domo: in campo: in mēsa: in lecto. Itē
in omnib; opibus die noctuq; d; ma-
ne: de sero: in iuuentute: in senectute:
7 sic de alijs. Unde Bern. Virgo bea-
ta omnibus veniā petentib; misericor-
dię sinum aperit: reis obtinet veniam
egris medelam: pusillis corde robur:
afflictis consolationē: periclitantib;
adiutorium 7 liberationē. **Uñ** Chry-
sostomus. O dulcis virgo nō est fas te
posse illū deserere: qui spem suā fiduci-
aliter in te ponit. Ex his patet magni-
tudo misericordię marie. **C**irca se-
cundū notandū vnde maria hoc habe-
at q; tam potens est in celo et in terra:
Respondetur q; hoc habet triplici rati-
one. Et hoc patet ex eo q; q; potest ali-
quē regem tēnū hēre magnū posse: aut
ratione parentelę: aut ratione gratię
inuenite circa illū regē: aut ratione bñ-
ficij qd; exhibuit illi regi. Ista triplici

ratione beata virgo apud regē celestē
obtinuit magnū posse. **P**rimo ratiōe
parentelę: quia est mater regis eterni.
Et ideo merito habet magnū posse tā-
quā mater regis celestis. Hoc signatū
est. iij. Regū. ij. Ubi dixit Salomon
Berisabeę matri suę. **P**ete mat' mea:
neq; enim fas est vt auertam faciē me-
am a te. **S**ecundo habet magnū posse
ratione gratię inuenitę. Unde dixit ei
angelus in annunciatione. **I**nueni-
sti enim gratiā apud dñm. Et non tan-
tum apud deū inuenit grām: s; etiam
apud totū mūdū. Unde Bern. **Uñ**
de dicit. Maria gratia plena: q; deo
angelis 7 hominib; est grata: deo p hu-
militatem: angelis p virginitatem: ho-
minib; p fecunditatem. Tanta grati-
am apud deum inuenit q; eam ab et-
erno sibi in matrē elegit. Itē tantā grā-
am inuenit q; omnes petitiōes ei; exau-
dit. Unde. iij. Regū. ij. Omne qd; peti-
eris a me impetrabis. Illa vba dixit
Salomon matri suę: sic 7 christus dicit
matri suę. **T**ertio habet magnum pos-
satione meriti. Quia ipsa super om-
nes puras creaturas merita cumula-
uit. **P**ro quo sciendū q; ei; merita sūt
nobilia magna 7 multa. **P**rimo dico
nobilia ppter immeditationē: nō ope-
ra misericordię q; nos iubemur paupe-
ribus exhibere: ipsa inmediate in ipm
deum exercebat. Ipsa enim eum lacte
suo potauit 7 panis hospitio vteri sui
hospitauit: vestiuit enim humanitate:
sc; corpore qd; de purissimo sanguine
eius factum est cooperatione spiritus
sancti. **J**acentem in cunis: pendentem
in cruce tāq; ī carcere visitauit. Quia
iuxta crucem stetit. Et sepulture eius
interfuit. Sed quia opa misericordię
q; nos facimus paupib; 7 exhibemus:
ipsa inmediate in ipsū deū exercebat

De precepto III

ergo eius merita sunt nobiliora meritis nostris. Secundo fuerunt eius merita magna propter duplicatam operationem quia simul et semel contemplationem et actionem exercebat. Quia in eo quod nutritur iesum necessaria corpori ministrando: in hoc ipsa intendit deo: eius veritatem sublimiter contemplando. Tertio eius merita fuerunt multa propter continuationem. Quia sine cessatione meruit: et merita cumulat. Sed diceret: quomodo semper meruit: nonne aliquando comedit et bibit et dormiuit. Respondeo quod illa omnia necessaria corpori ita discrete ordinavit quod etiam cessando ab operibus et quiescendo semper meruit: et beneferenti charitate. Et hoc non est mirum quia nobis est possibile semper mereri in omnibus que facimus vel dimittimus cum in gratia dei sumus et omnia ad deum referamus. Unde Aplos Ro. viij. Scimus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. In hoc etiam precellimus sanctos in celo existentes: qui nihil amplius mereri possunt. Sed nos possumus in presentis vita semper mereri. Verbi gratia. Si comedis propter provisionem naturę: et cum gratiarum actione: cibi tuus laudat deum: et sic comedendo mereris coronam vite eterne. Si dormis intentione ea: ut fortior fias ad surgendum et serviendum deo: sic dormiendo mereris. Unde Gregorius. Somnus sanctorum non vacat a merito. Item si laboras manualiter ea intentione ut habeas unde teipsum et tuos et pueros de iustis bonis nutrire valeas: ut non indigeas furari: nec quicquam iniuste lucrari: vel si laboras ut penitentiam ad humano generi iunctam perficias. Et quoniamque harum trium intentionum unam habes: et sic in gratia laboras semper mereris in quolibet ope coronam vite eterne. Ergo pistor non potest pinsere panem qui non mereat coronam. Similiter

faber futor rusticus: et sic de alijs laborantibus. Et per unum diem in quo fideliter laborasti: habebis maius premium quam totus mundus valere potest. Unde per sanctum. Labores manuum tuarum que manducabis etc. Unde Bernardus de consideratione. Si labor occurrerit merces inuitet: unusquisque enim secundum suum laborem mercedem accipiet. Unde Ambrosius. Brevis huius laboris est meta sed corona perpetua. Tertio sciendum quod qualiter beata virgo adiuvat. Ipsa quidem inuadit hominem in omni statu: scilicet in vita in morte post mortem. Unde canitur de ea. Maria mater gratie misericordie. Adiuvat quidem in presentis vita tam malos quam bonos. Bonos scilicet eos in gratia confortando: et eis gratiam augmentando. Ideo dicitur maria mater gratie. Malos vero ad misericordiam et penitentiam reducendo. Ideo dicitur mater misericordie. Circa quod queritur utrum ipsa vel eius filius sit magis misericors: Respondeo quod filius est. Quia sicut est infinite potentis: sic est infinite misericordis. Unde per sanctum. Misericordies eius super omnia opera eius. Sed ipsa dicitur mater misericordie: quia semper misericordie agit. Sed filius eius est iustus et misericors in omnibus operibus. Ideo dicitur mater misericordie. Adiuvat etiam in morte ab insidijs diaboli protegendo. Ideo subdit. Tu nos ab hoste protege. Adiuvat etiam post mortem: animas in suis manibus suscipiendo et in celum deducendo. Et ideo subdit. Et in hora mortis suscipe. Quarto propter quid nos adiuvat. Pro quo sciendum quod virgo gloriosa iureiurando tenetur et obligatur nobis peccatoribus misericordiam et gratiam exhibere: ut nullo modo valeat a nobis pertinere misericordiam. Etiam si vellet iusto dei iudicio puniatur oportere gratiam nobis dare. Et hoc

contingit triplici ratione. Primo cō-
uincit nob grām exhibere ppter ipsius
gratię inuētionē: humanū enī gen^o in
lapsu pmoꝝ parētū grām pdidit: quā
angelo testāte Maria inuenit. Sic n-
ait angelus. vt habet Luce. j. Inueni
sti enim gratiā apud dñm. Iustū autē
est tam in iudicio ecclesiastico q̄ civili
vt qui rez alteri^o inuenit ei restituat e^o
erat. Et sic p iustā sniam cogit maria
nob peccatoribz q̄ gratiā perdidimus
restituere velit nolit. Secundo cogit^r
nob misereri ppter maternū affectum
nam ex eo q̄ eius fili^o dignat^r dici 7 eē
frater noster. In illud ps̄. Narrabo
nomen tuū fratribz meis. Itē in euan-
gelio dicit christ^o Magdalene. Vade
dic ad fr̄es meos. Itē ascendo ad p̄ez
meū 7 patrem v̄m. Et hoc iusta ratio-
ne cogitur esse mater n̄ra. Scim^o autē
q̄ oīs mater diligit filios suos. Un̄ si
cut iesus christ^o h̄m deitatē natural^r est
fili^o p̄ris: 7 oēs electi filij adoptiui: sic
a simili iesus christ^o h̄m humanitatem
est fili^o virginis Marię: 7 nos ei^o filij
ex materna affectione. Hinc est q̄ Lu-
ce. j. dicit. P̄perit filiū suū p̄mogeni-
tū: q̄ p̄mogenit^o ei^o filius iusto ordine
dicit respectu nostri q̄ post illuz ei^o filij
sum^o. Ex hac autē mat̄na affectiōe co-
gitur h̄e curā nosiri. Scim^o q̄ omnis
mater animalū volucrū serpētū: etiaz
quātūcunq̄ venenosā habeant feroci-
tatē diligit tamē imo cogitur dilige-
re fetum suū. Qd̄ si tam fort^r est natu-
ra: vt omnis creatura ex x̄tute mat̄na
cogit velle bonū filijs suis. multo magē
diuinus affectus in m̄re dei cogit nos
amare. Quia filius dei q̄ in misericor-
dia venit in eius vterū: imo qui mise-
ricordia dicit 7 est: ipse fecit eius visce-
ra in eternuz misericordiam redolere.
Hinc Bernardus. Qui pomū in ma-

nu habuerit p̄ mediū diē: per reliquaz
partē diē manus redolet odorē. Sic
a simili. Quia misericordia q̄ de^o est
eius visceribz non ē mensibz requieuit
ideo ei^o viscera redolent misericordiā
in eternuz. Tertio cogit nob misereri
ex filij recōmendatione. Ad h̄ enim ele-
git de^o fili^o marię temp^o 7 locuz aptissi-
mū quo nos recōmendarēt m̄ri: h̄ ē tē-
pus passionis 7 locū passiōis. Quo di-
xit: mulier ecce fili^o tuus vt ex loco 7 tē-
pore ipsam recōmendationē ei pfūdi-
us inculcāret. Nam nomine iohānis
qui interpretat^r gratia: oēs pctōres con-
uersi ad dñm intelligunt: q̄s in illo lo-
co 7 tēpore m̄ri recōmēdare voluit. vt
cum ira dei iusto dei iudicio egrede-
tur ad puniendū 7 damnandū pecca-
tores. Ipsa memor loci 7 temp^o pas-
sionis pro nob affectuosius interpel-
laret. Ac si in illa causa seu recōmēn-
datione filius ei^o ei diceret ill^o Esaię
xvi. Absconde fugientes 7 vagos ne
perdas. Ac si dicat. Vide mater ocul^o
cordis 7 corporis: q̄t quātū 7 qualia pro
peccatoribus patior: 7 eos tibi habeas
recōmēdatos. Licet hęc multa 7 ma-
gna sit valde misericordia matr^{is} chri-
sti super peccatores. tamē maior est mi-
sericordia filij: vt pote quia ipsa est mi-
sericordia habens misericordiā essen-
tialiter in infinitum. Affectuosius cu-
piens nos saluari q̄ dānari. Et ideo
matrē suę passioni interesse voluit: vt
per suam intercessionē (cui non est fas
aliquid denegare) occasioez habeat
miserendi. Quā autem Maria sollicita
sit reconciliare peccatores: patet per ta-
le exemplū. Fuit quidā peccator volēs
ire ad peccandū: ad altare beatę virgi-
nis stabat. salutās eam angelica salu-
tatione. Quia modus eius erat quā-
docunq̄ poterat altare vel ymaginem

De precepto v

virginis salutavit. **Q**uod cum faceret: vidit imaginem eiusdem virginis quam super altare erat vivificari cum puero quem tenebat. **V**idit quod sanguinem fluere de puero in gremium eius: sicut fluxerat de vulneribus christi in cruce. **Q**uod cum cerneret obstupefactus est dicens. **D**omina quod fecit hoc: **E**t beata virgo respondit. **T**u et ceteri peccatores qui amplius crucifigitis me et filium meum quam fecerunt in dei. **G**olebat quod virgo sanguinem pueri tergere et restringere: sed non poterat. **E**t peccator ille puerus ad imaginem dixit. **M**ater misericordie intercede pro me. **E**t illa: vos peccatores vocat me matrem misericordie: qui non cessatis facere me matrem misericordie et tristitie. **E**t ille non sic piissima domina loquere: sed memeto advocatam peccatorum te esse et intercede pro me. **E**t mater ad filium. **O** piissime me fili amore mei miserere huic peccatori. **E**t filius. **N**on mater nec gravari debet quod te non audio: quia ego rogavi patrem meum primo si possibile foret aliter genus humanum salvari transferret a me calicem passionis. **E**t noluit audire me. **E**t mater. **O** fili memeto quod in primo amore te fovi et alui verberis et peccatore meo et condona huic peccatori. **E**t filius. **O** mater ex iusticia tibi ostendo quod exaudire te non teneo. **E**t mater non secundum iusticiam causamur: sed ad misericordiam confugimus. **E**t ergo propter tuam misericordiam miserere huic peccatori. **E**t filius. **R**ogavi ego secundo patrem meum: ut si possibile foret alio modo genus humanum salvari transferret a me calicem passionis: et non audivit me. **E**t mater memeto laborum quos sustinui tecum: et dona mihi istum peccatorem. **E**t filius. **M**ater noli queri quod te non exaudio sed memento quod tertio rogavi patrem meum: ut transferret a me calicem passionis

et non exaudivit me. **E**t pia mater deposuit filium: et voluit procidere ad pedes eius. **Q**uod cernens filius dixit ad eam. **Q**uid est mater quod facere vis? **E**t illa. **T**radit ad pedes tuos cum peccatore iacetis: quousque veniam ei concedas. **E**t filius. **A**bsit hoc mater sanctum est in lege divina quod filius debet honorare matrem. **E**t iusticia concludit. **N**on ille legem debet implere qui legem dedit. **C**um autem ego sum filius tuus: et tu mater mea: te honorare volo in isto peccatore: et sibi propter te omnia petam indulgeo. **E**t sic pax erit inter me et eum. **E**t in signum pacis osculetur vulnera mea. **E**t sic peccator osculando sanavit omnia peccatorum christi vulnera.

De quinto precepto.

Non occides

In quo precepto prohibetur homicidium. **A** quo peccato primo debet cohibere homines hoc quod ipsi est contra naturam. **D**ocuit enim natura animalia quod debent diligere ea que sunt eiusdem speciei cum ipsis. **U**nde **E**ccl. xij. **O**mne animal diligit suum simile. **U**n mirum est quod homo vult occidere suum simile: scilicet alium hominem cum natura doceat unum lupum amare alium. **S**ic similiter intelligendum est de homine quod naturaliter et ex instinctu nature debet diligere alium hominem sibi simile. **U**nde **A**risto. vij. **E**t hi. **O**mnis homo omni homini naturaliter est amicus. **E**rgo talis peccat contra naturam humanam ei inditam. **I**nsuper peccat contra rationem humanam: dicitur enim ratio hominum quod non debet facere aliquid quod sibi odit fieri. **U**nde **T**obie. iij. **U**nde cum ipse homo super omnia naturaliter abhorret mortem: ideo ipse super omnia cavere debet ne mortem alii inferret. **U**n commentator. ij. de anima. **O**mne naturale desiderat perma-